

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 5, 6

MAJ ♦ 1931 ♦ JUNIJ

LETO 54

Stanko Premrl:

Razmišljanje o apostolski odredbi Pija XI. glede cerkvene glasbe.

Za 1700letnico sv. Cecilije.

(Dalje.)

Ko je papež v svoji odredbi izpregovoril resno in odločno besedo o gojitvi gregorianskega koral, govori v V. in VI. odstavku o polifonski glasbi. Ta papeževa beseda velja cerkvenim pevovodjem in pevskim zborom. Današnji cerkveni pevski zbori so namestniki, oziroma nasledniki nekdanje »scholae« in so bili ustanovljeni v bazilikah in večjih cerkvah v ta namen, da uvedejo v prvi vrsti polifonsko glasbo, in sicer klasično polifonijo. Klasično polifonijo je že Pij X. v svojem Motu proprio postavil na prvo mesto za gregorianskim koralom. Tudi sedanji papež Pij XI. zelo želi, da bi se zbori te vrste, izvajajoči namreč polifonsko glasbo, kakor so cveteli od 14. do 16. stoletja, obnovili in pomladili tudi danes, predvsem tam, kjer zahteva pogostost in veličastvo bogoslužja večje število pevcev in njih skrbnejšo izbero.

Papeževa želja je torej, da bi se poleg gregorianskega koral v izdatni meri gojilo pri bogoslužju tudi vokalno polifonsko večglasje. Tu pridejo v poštev zlasti mojstri rimske šole s Palestrinom na čelu, mojstri nizozemskih šol s svojim največjim predstavnikom Lassom in drugi takratni klasiki à capella sloga kakor naš Petelin-Gallus. Izvrstne polifonske cerkvene skladbe imamo tudi od raznih skladateljev 17. in 18. stoletja, kot so bili Canniciari, Lotti, Galuppi, Scarlatti in mnogi drugi. Pa tudi kar sta zadnji dve stoletji do najnovejše dobe ustvarili na tem polju, spada v to poglavje.

Te vrste glasbo morejo kajpada gojiti le večji, v vseh glasovih krepko in izvrstno zastavljeni pevski zbori. V prvih časih našega cecilijanskega gibanja tovrstne skladbe — mislim zlasti na klasično polifonijo — niso

bile redkost na naših boljših korih bodisi v mestih bodisi na deželi, posebno ob kakih izrednih slovesnih prilikah. Danes smo v tem oziru pač kolikortoliko nazadovali in ne moremo tozadevno pokazati kakih posebnih uspehov; to pa zato, ker je bilo naše cerkvenoglasbeno delo in vsa pozornost zadnji čas obrnjena predvsem porajajoči in razvijajoči se novejši glasbi. So pa še mnogi drugi tehni vzroki, vsled katerih nam zadnji čas ni bilo in nam tudi še danes ni mogoče izvajati vokalne polifonsko cerkveno glasbo v toliki meri, kakor bi želeli in bi prav bilo. Ti vzroki so v glavnem nekako sledeči. 1. Prelom na korih za časa svetovne vojne, ko smo zelo pogrešali moških pevskih moči, ker so mnogi dobri pevci morali na vojsko. V tistem času je celo kongregacija za sv. obrede v Rimu dovolila, da se sme tudi v adventu in postu liturgično petje spremljati z orglami, kar je bilo prej prepovedano. Takrat smo vsled vojnih razmer in vsled dovoljenja iz Rima začeli petje pri slovesni službi božji pogostneje spremljati z orglami ter manj gojiti à capella glasbo. Zdaj smo se tega nekako privadili. 2. Svojčas so pevci pridneje prihajali k pevskim vajah. Današnje neprimerne življenjske razmere marsikomu tega ne dopuščajo. V mnogih obratih delajo preko delovnega časa; pevci, kolikor jih imamo v mestu iz opere, so dan na dan, večer za večerom pri operi zaposleni; potem pride obilica pevskih društev, odrov, raznih akcij itd., kar nam vse močno odteguje cerkvene pevce od pevskih vaj. 3. Tudi pevci sami niso več tako požrtvovalni in zvesti kot nekdanj. Mnoge odteguje od cerkvenega petja sport, izleti, turneje itd. Nekateri pa mislijo, ker že dalj časa pojo, da že vse znajo. In tako je izgovorov, zakaj pevec ne hodi redno k vaji — vse polno. A prav za vokalno petje je treba vaj, skupnih vaj in ponovnih vaj, da gre skladba gladko, enotno v vsakem oziru, zlasti v deklamatoričnem, dinamičnem in agogičnem. 4. Končno so orgle same ovira, da premalo gojimo v cerkvi vokalno petje, zlasti polifonsko. Preveč pojemo z orglami, preveč se nanje opiramo; orgle so nam po eni strani dobra opora, po drugi pa velika potuha. Slovenci imamo primeroma dosti vokalnih cerkvenih skladb, latinskih kakor slovenskih. A kaj, ko jih pa izvajamo večinoma z orglami! Tu moramo preokreniti in začeti vokalne skladbe peti zares čisto vokalno, z orglami le tedaj, če nimamo na razpolago celega zbora, da v tem slučaju orgle nadomeste manjkajoče glasove. Z orglami pa pojmo le skladbe s samostojnim orgelskim stavkom, ali kjer so že razni prehodi ali razna mesta z orglami predpisana. Na ta način bomo tudi pevske napredovali in bodo pevci postali bolj samostojni, in bodo bolje slišali, kaj in kako pojo.

Kljub vsem oviram, kakor sem jih prav kar naštel, in kljub kakršnimkoli drugim neprilikam skušajmo torej vendar peti od časa do časa vokalno in naštudirajmo tudi to ali ono polifonsko mašo ali vsaj kak motet ali pesem. Kdor si hoče nabaviti kako staroklasično latinsko mašo ali kake staroklasične latinske motete, naj seže po izdajah dr. Hermana Bäuerla, ravnatelja višje ljudske glasbene šole, hkrati konservatorija in semenišča za privatne glasb. učitelje, cerkvene pevovodje in organiste

v Ulm-Donau. Ta mož prireja staroklasično glasbo že od leta 1895. in je izdal do danes že sedem zvezkov Palestrinovih skladb, več zvezkov Vittorijevih, Lassove spokorne psalme, dve J. J. Fuxovi maši in 17 staroklasičnih maš različnih mojstrov, vsega skupaj 80 partitur, vse v moderni notaciji. Vse izdaje je založila tvrdka Feuchtinger in Gleichauf v Regensburgu. Dalje opozarjam, da je naš »Cerkveni Glasbenik« objavil leta 1887. Palestrinovo Missa brevis, leta 1907. pa Canniciarijevo Missa in A-moll. Tudi je »Cerkv. Glasbenik« objavil več staroklasičnih motetov, največ Gallusovih. Ni pa treba, da bi vsak kor izvajal ravno staroklasično polifonijo. Papeževi odredbi, oziroma želji bomo v precejšnji meri zadostili, če se sploh lotimo predvsem vokalnih skladb, bodisi težjih bodisi lažjih. Literatura je v tem oziru bogata. Posameznih del iz svetovne, zlasti novejšje cerkvenoglasbene literature tu ne bom podrobno našteval. Opozarjam pa na nekatera zadevna dela naših slovenskih skladateljev.

Dobre, ne težke vokalne latinske maše slovenskih skladateljev so n. pr. Friderik Tomčeva Missa in hon. s. Viti. M. (C. Gl. 1880), Danilo Fajgeljnova slovesna latinska maša, op. 31 (C. Gl. 1890), D. Fajgeljnova Missa s. Caeciliae, op. 159 (C. Gl. 1898), Davorin Budnova Missa in hon. Assumptionis B. M. V. (C. Gl. 1899), D. Fajgeljnova Missa »Veni sponsa Christi« (C. Gl. 1900), P. Angelik Hribarjeva »Missa s. Antonii Pad. (C. Gl. 1902), posebno melodična, Ivan Pogačnikova Missa B. M. V. (C. Gl. 1904) in Stanko Premrlava »Missa brevis« (brez Gloria in Credo, C. Gl. 1924). Potem Anton Foersterjeva znana in priljubljena Missa in hon. s. Caeciliae, ki je izšla že v dveh izdajah; več Pogačnikovih maš, Fajgeljnova »Jesu, Rex gloriae«, Laharnarjeva »Ora pro nobis« (izvrstna, precej kontrapunktična in mogočna), nekaj Hladnikovih in Modričeva s. Gregorii. Moškim zborom pa priporočam Pogačnikovo mašo v čast presv. Srcu Jez., Foersterjevi v čast sv. Jakobu in posebno lepo ter kontrapunktično živahno v čast sv. Alojziju, dr. Kimovčevo v čast sv. Jožefu in mojo v čast sv. Lovrencu (v kolikor se pač te maše še dobe). — Izmed Requiemov omenjam Fajgeljnov »Missa pro defunctis« (C. Gl. 1891). — Kdor bi hotel izvajati vokalno graduale, ofertorije in razne druge motete, jih dobi mnogo prikladnih v prilogah »Cerkv. Glasbenika«, zlasti v starejših letnikih. V zbirki Foersterjevih gradualov (C. Gl. 1892—1895) jih najdemo na kupe. Krasna sta Foersterjeva »Time te Dominum« (gradual) in Justorum animae (ofertorij) za praznik Vseh svetnikov (C. Gl. 1881). Veličastni so Fajgeljnovi 5glasni ofertoriji (C. Gl. 1896), znamenit Foersterjev kanonično zloženi ofertorij »Veritas mea« (C. Gl. 1898), jako dobre skladbe so: Hladnikov ofertorij za Božič »Tui sunt

coeli« (C. Gl. 1884), Laharnarjeva »Regina coeli« (C. Gl. 1886), Carlijev »Tu es Petrus« (C. Gl. 1887), pa zopet Foersterjeva 7glasna Ave Maria (C. Gl. 1908), Premrlove tri Ave Maria (1912) in še več drugih.

Tudi slovenskih čisto vokalnih cerkvenih pesmi imamo na razpolago v obilici starejših in novejših.

V zvezi z odredbo glede gojitve klasične polifonije naroča papež, naj se oživotvarjajo deške šole, in sicer ne samo pri večjih in stolnih, ampak tudi pri manjših in župnih cerkvah. Zborovodje naj poučujejo in pripravljajo dečke v pravilnem petju, da bodo mogli sodelovati z odraslimi pevci pri uporabi polifonske večglasne glasbe. Svočas so dečki peli v takih zborih najvišji glas, sopran (cantus), ostale glasove so peli odrasli. Danes pojo dečki, kjer jih uporabljajo pri večglasnem petju, deloma sopran deloma alt, in sicer ali sami, ali skupno s pevkami. Po raznih zavodih, kjer imajo n. pr. mnogo dijakov, mlajših in starejših, je lahko ustvariti pevski zbor v smislu papeške odredbe. Na splošno pa pri nas to ne pojde tako lahko in tudi najbrž ni tako nujno potrebno, ker imamo skoraj po vseh cerkvah večje ali manjše mešane pevske zборе, obstoječe iz pevk in pevcev. Pri strogo liturgičnih cerkvenih opravilih bi pevke po cerkvenih glasbenih določilih prav za prav ne smele sodelovati. A vendar sodelujejo ne le pri nas, temveč tudi mnogokje po drugih deželah. Kar se naših krajev in korov tiče, je znano, da je dal papež Pij X. bivšemu ljubljanskemu g. knezoškofu, sedanjemu nadškofu dr. A. B. Jegliču, glede pevk ustmen spregled. In je tudi čisto gotovo, da bi brez cerkvenih pevk naši kori večinoma zamrli ali vsaj zelo opešali. Tudi naše ljudsko petje se opira zaenkrat še največ na ženski svet in bi brez njih sploh ne prišli nikamor naprej. Kljub papeževi odredbi o deških šolah, mislim, da smemo spričo navedenih dejstev še dalje uporabljati ženske pevske moči. Prav pa bo in to bomo že nekako zmogli, da bomo pri iskanju naraščaja za naše cerkvene pevske zборе privzemali poleg deklic in mladenk tudi pevsko nadarjene dečke ter jih pripravljali za ljudsko petje, za petje gregorianskega korala in cerkvene polifonije.

Dr. Josip Mantuani:

Zgodovina cerkvene glasbe.

(Dalje.)

Doba večglasja.

Kako je prišlo do tega, da so začeli peti na več glasov istočasno, je težko povedati. Bržčas je pokazal pot do večglasja slučaj, ki je privedel opazujočega človeka na več važnih izumitev. Morebiti je bil, recimo v meniškem zboru v cerkvi, mož brez dobrega muzikaličnega posluha in ni zadel tona, ki so ga peli ostali. Čula sta se torej na istem

mestu in istem zlogu dva različna tona. Bilo je sicer napačno, a poslušalcem je ugajalo, in ker se jim je zdelo lepo, ali vsaj zanimivo, vsekakor pa novo, so poizkušali to posnemati namenoma. Iz takih poizkusov se je polagoma razvilo pravilo in potem so začeli tudi skladati po tem pravilu. Morebiti so bili prvi opazovalci opozorjeni tudi od poizkusov na glasbilih ali kaj podobnega. Skratka: kako je došlo do mnogoglasja, ne vemo; kar se o tem morebiti pripoveduje, so domneve. Vsekako so zasledili zelo zgodaj dejstvo, da se moreta glasiti dva različna tona istodobno. Znabiti, da imamo tudi še kako poročilo pri starih pisateljih, a ga ne razumemo, ker za nas ni dovolj jasno povedano.

Za sedaj je najstarejši pisatelj, ki nam poroča o večglasju, sveti Izidor, škof hispalski (ali seviljski, † l. 636.). Ta poroča o dvo- in troglasju in pravi — nedvomno na podstavu nam še neznanih starejših spisov — da so porabni intervali: 1. prima in oktava, 2. prima in dvojna oktava, 3. prima in kvinta, 4. oktava in kvinta, 5. oktava in kvarta. O tem pa govori tako, kakor da je v njegovi dobi bilo že običajno; ako bi bil to kak nov pojav, bi ga bil nedvomno označil kot pridobitev svoje dobe. In ako se opiramo na to dejstvo, moremo sklepati, da je bilo te vrste večglasje znano in običajno že v 6. stoletju, torej za življenja sv. Gregorja Vel.; kajti sv. Izidor je bil mlajši sodobnik tega svetnika in je umrl samo 32 let po njegovi smrti. Upoštevati je tudi dejstvo, da je sv. Izidor svoje delo dogotovil — vobče — vsaj sedem let pred svojo smrtjo, torej l. 629.; kajti to vemo iz pisma naddiakona Braulia.

Za sv. Izidorjem omenja neznan menih — benediktin iz samostana Angoulême — večglasje v životopisu Karla Vel. K letu 787. pripominja, da je prišlo večglasno petje v frankovsko državo in da sta je prinesla tja rimska pevec Teodor in Benedikt, ki sta tudi izvežbala frankovske pevce v tej umetnosti (>in arte organandi<). Latinskega izraza pa ni tolmačiti kot >umetnost orgljanja<, ampak kot >večglasno petje<. Slično kakor angoulêmski menih, govori tudi >Priročna knjiga o glasbi< iz 9. stol. (>Musica enchiriadis<). To delo so pripisavali do najnovejše dobe menihu Hukbaldu (ok. 840—930 ali 932). Razprava ugotavlja, da se imenuje večglasno petje običajno >organum<. In učeni Irec, Janez Scotus Erigena označuje v svojem velikem delu >O razpredelbi prirode<, spisanem v drugi polovici 9. stoletja, večglasno skladbo >spremljan napev< (>organicum melos<).

Prej omenjena >priročna knjiga o glasbi< razločuje dve glavni vrsti večglasja:

1. Zvezo dveh glasov v isti (ali enaki) smeri. Prvi glas je osnovni (>cantus firmus<), drugi spremljajoči (>vox organalis<). Ako se dviga prvi, se dviga tudi drugi glas v določenem intervalu in obratno.

2. Zvezo dveh glasov, v kateri se more spremljajoči glas gibati deloma v isti smeri, kakor osnovni, deloma pa v nasprotni, t. j. ako se osnovni napev dviga, more spremljajoči glas padati, in obratno.

Prva vrsta večglasja, ki ga bomo zaradi krajšega izraza imenovati z latinsko besedo »organum«, je mogla biti dvo-, tro- in celo četvero-glasna, druga vrsta samo dvoglasna, vsaj v dobi od 9. do 12. stoletja.

Beseda »organum« kaže, da se je preselila urejena oblika večglasja od poizkusov na glasbilih tudi v vokalno glasbo; kajti »organum« pomeni glasbilo sploh in je grška beseda (»órganon«).

Prvo vrsto večglasja označuje vspretno gibanje ali kretanje glasov, ki gredo vsi v isti smeri in v vedno enaki razdalji med seboj, torej v istem intervalu. Ta vrsta ima pa več različkov.

a) Osnovni (glavni) napev¹ more dobiti ojačenje najprej v spodnji oktavi. To je bil pač nedvomno skromni začetek večglasja, zato, ker je utemeljen v naravni razliki glasovne lege pri moških, kajti osnovni glas ali »cantus firmus« je bil tedaj skoraj redno v baritonski legi. Ako so pa hoteli dati spevu poseben sijaj in so privzeli k moškim glasovom tudi še deške ali ženske, je pristopila tudi še zgornja oktava, tako, da je bil osnovni glas v sredi; n. pr.

Tu pa-tris sem-pi-ter-nus es fi-li-us.

zgornja oktava (v. o.)

osnovni napev (c. f.)

spodnja oktava (v. o.)

b) C. f. dobi svojo v. o. v spodnji kvarti; n. pr.:

Sit glo-ri-a Do-mi-ni in sae-cu-la

c. f.

v. o.

Večkrat so v takih slučajih podvojili oba glasova, c. f. in v. o.; na ta način je postala kompozicija štiriglasna, ali ako se oziramo na lego obeh glasovnih dvojic, dvakrat dvoglasna, kakor v tem primeru:

Sit glo-ri-a Do-mi-ni in sae-cu-la itd.

c. f. 1

v. o. 1

c. f.

v. o.

c) Tolmači besedila iz priročne knjige o glasbi so uvedli v svojih sholijah ali pripombah nadaljnji organum s tem, da so dali osnovnemu

¹ Da se ognemo dolgovoznim označevanjem, bomo od sedaj naprej označevali osnovni glas s posamičnico »c. f.« (to se pravi: cantus firmus), a spremlja-joči glas z »v. o.« (to se pravi: vox organalis).

glasu v. o. v spodnji kvinti. — Prav tako, kakor smo videli pri kvartah, so postopali tudi pri kvintah, da so jih namreč podvojili, tako da so dobili tudi tukaj štiriglasni spev. N. pr.:

Nos, qui vi - vi - mus, be - ne - di - ci - mus Do - mi -

num ex hoc nunc et us - que in sae - cu - lum.

To vrsto večglasja so imenovali moderni raziskovalci »vsporedni« ali »paralelni organum«.

Druga vrsta organa je bila manj enolična, a izključno dvoglasna. C. f. dobi v. o., ki ga spremlja zdaj v kvartah, zdaj v kvintah, a poleg teh nahajamo, posebno v začetku in na koncu tudi prime, sekunde in velike terce; v. o. je tudi tukaj vedno pod c. f. N. pr.:

Tu Pa - tris sem - pi - ter - nus es fi - li - us.

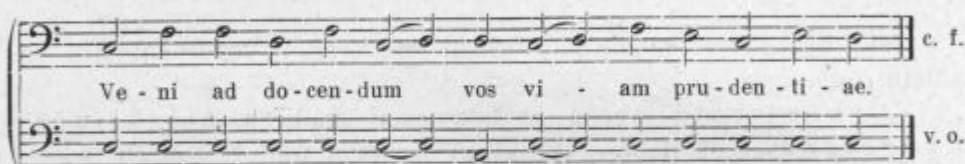
Ker v tem primeru c. f. napevno recitira, je gibanje obeh glasov jako skromno, vendar so zastopani vsi intervali od prime do kvarte; poslednja ima glavno vlogo. Dasi organum ne pozna nikjer posebno živahnega gibanja, imamo vendar primere, ki so zadovoljivejši tudi v tem pogledu, kakor ta-le:

Te hu - mi - les fa - mu - li mo - du - lis ve - ne - ran - do pi - is.

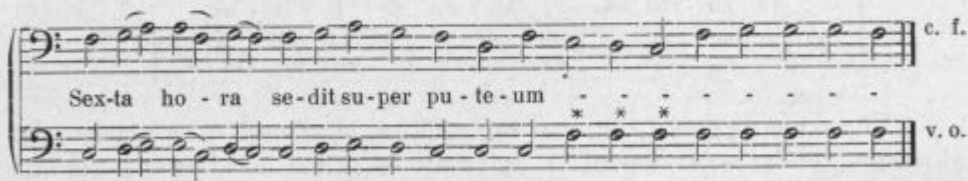
Ob živahnejšem gibanju vidimo med drugimi intervali tudi še kvinto, največji interval te vrste organa, ki ga moremo imenovati »diskantni« ali »razpevni« organum, da ga ločimo od vspevnega.

Pripominjam, da je strogo ločiti te vrste organum od poznejšega pravega razpeva ali diskanta, ki zastavi šele v 12. stoletju in ima bistven znak v tem, da ostane pač osilovni glas v baritonu (ali tudi v tenorju), a spremljajoči glas navadno ni več pod osnovnim tonom, ampak n a d njim. O tem pozneje.

Študije o večglasju so srednjeveški glasbeniki nadaljevali, in kar so dognali do prve četrtine 11. stoletja, torej približno do l. 1030., o tem nas poučuje v svojih tozadevnih spisih *Gvidon Areški*. Ne podaja nam pa samo tujih uspehov, ampak tudi svoje lastne in naprednejše. Za skladanje večglasnih (prav za prav le dvoglasnih) spevov daje prestejša navodila. Značilno je pri njem pravilo, da sme biti v. o., ako gre v *kvartah*, p o d c. f. (kar so označili z izrazom: organum sub voce), ako pa je gibanje v *kvintah*, tedaj sme biti tudi n a d c. f. (in to so imenovali: organum supra vocem). Največkrat se začenjajo taki spevi s primo in prehajajo skozi sekundo in terco v kvarto ter se končujejo s primo (kakor v predidóčem primeru/ »Te humiles famuli itd.). Vendar tak začetek nikakor ni izključno veljavno pravilo; iz prime se more povspeti kompozicija tudi takoj v terco ali celo v kvarto, kakor n. pr.:

Mogoče je pa tudi, da zastavi dvoglasni spev takoj z vspeorednimi kvartami, imajočimi svojo v. o. p o d c. f., a se v poteku speva izpremeni. Gvidon — ali vsaj njegova doba — dopušča tudi že križanje glasov, kakor v tem-le slučaju:

Ta primer je vzet iz rokopisa št. 14.663, ki se hrani v Münchenu in je bil pisan v 11. stol.; priobčil ga je že *Gerbert* (*Scriptores*, II., str. 23.).

Neznani *milanski glasbenik* 12. stoletja pa je uvedel, idoč še preko Gvidona, tudi o k t a v o kot organum — poleg kvarte in kvinte — to pa n a d c. f. Dvoglasni stavek postaja torej čimdalje vedno prestejši, živahnejši in zanimivejši. A stari, enoglasni koral je začel propadati, tako kot gospodujoča cerkvena glasba in kot umetnina svoje dobe, vedno bolj in bolj. V 13. stoletju pogrešamo prvotno tvorno silo. Sv. *Tomaž Akvīnec* (1225—1274) nima za svoj prekrasni oficij sv. Rešnjega Telesa nobenega izvirnega napeva več, ampak samo iz starejših melodij nanizane dele, ki

pa učinkujejo vedno še precej enotno. Vendar je vplival tudi še ta dekadentni koral na nove tvorbe. Osnovnih napevov niso jemali samo od starih, vzglednih melodij, ampak tudi od novejših, šibkejših. Koralna diatonika je imela še precej časa, vsaj načelno, prvo mesto, a v cerkvenem oficiju je imel koral skoraj neomejeno gospodstvo, vkolikor je bil namenjen duhovniškemu petju v koru.

Poleg Hukbaldovega in Gvidonovega dvoglasja (organa) nahajamo pa v Angliji, kamor njune razprave dolgo niso prodrle, dvoglasje posebne vrste, ki so ga imenovali »gimel« ali »gymel«, kar bi mogli prevedeti z »dvošpev«; kajti beseda gimel je pač angleška prirojanka iz latinske označbe »gemellus« (namreč cantus). Bistvo te vrste speva je, da dobi c. f. drugi glas v zgornji ali pa v spodnji terci, tuptatam tudi v seksti; začetek in sklep sta ali v prvi ali v oktavi; vendar more zastaviti spev tudi takoj v terci, kakor dokazuje sledeči primer iz 12. stoletja, ki je pa po starejšem vzorcu zložen:

1a c. f.

No - bi - lis, hu - mi - lis, Ma - gne mar - tyr sta - bi - lis
 ha - bi - lis, u - ti - lis, co - mes ve - ne - - - -

2a v. o.

ra - bi - lis et tu - tor lau - da - bi - lis. tu - os sub - di - tos

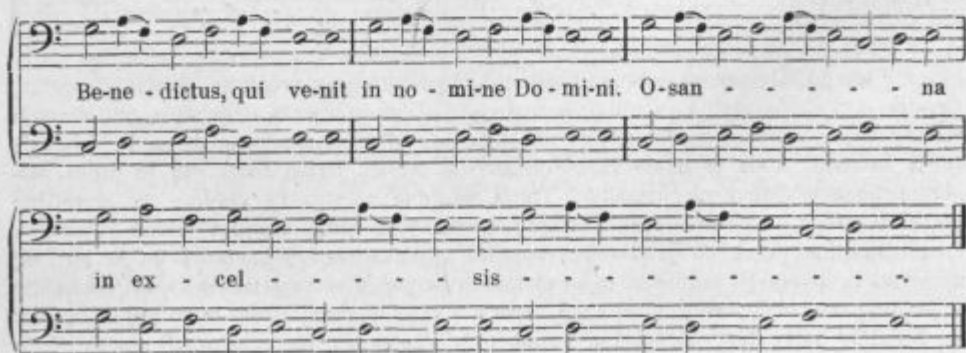
ser - va car - nis fra - gi - lis mo - le po - si - tos.

S tem bi bile omenjene najvažnejše oblike primitivnega večglasja. O izvoru, začetku, razvoju, o pospeševalcih in njihovih zaslugah, o deležu raznih narodov v tem razvoju se naziranja glasbenih zgodovinarjev ne sšrinjajo. Nekateri smatrajo, da so to večglasje rabili za petje, a da je imelo vzorec v igri na orglah. Drugi trdijo, da so rabili večglasne komade samo na glasbilih. Tretja skupina smatra »organum« za teoretične poizkuse, ki pa se praktično niso izvajali, še manj pa redno rabili v cerkvi in družbi. Četrta skupina pravi, da je nastal vspeoredni organum šele pozneje in da je bil bolj zamotan in umetnejši organum, ki je zastavil s primo in se razvijal do kvarte ali kvinte v istem spevu, prvi v rabi, torej pred vspeorednim. V prvinah iščejo orientalskih vplivov in keltskih delov ter sklepajo iz posameznih ugotovitev na celokupen razvoj. V ta

preporna vprašanja se v tem orisu ne moremo in nečemo spuščati. Dobro je in prav, da se poklicani strokovnjaki bavijo s to zanimivo zadevo čim obsežneje in kar mogoče najtemeljiteje; čakati pa moramo ravnodušno takih uspehov, ki se bodo opirali na celokupno vsoto delnih ugotovitev. Tega v doglednem času ni še pričakovati, ker so prejšnje dobe uničile toliko iz srednjega veka, deloma zaradi nerazumevanja, deloma pa potom prirodnih nezgod: v požarih, povodnjih in potresih. Pa tudi to, kar je še ostalo, ni dovolj preiskano. V novejši dobi je opozorilo preiskavanje glasbe pri narodih v prirodnem stanju na dejstvo, da poznajo že ti večglasje, n. pr. Melanezi na Salomonovih otokih v Tihem morju, ali Vasukumi v iztočni Afriki, to pa slično, kakor nam ga nudi Hukbaldova doba. Ako so prišli ti narodi samostojno do takega večglasja, ni nobenega razloga za dvome, da-li so srednjeveški kulturni narodi prišli do tega pojava in ga izrabljali tudi praktično. — Kadar bo vse globokosežno preiskano, se na stvari sami, t. j. na napevih in na njihovem večglasju v bistvu pač ne bo izpremenilo mnogo ali celo nič, pač pa bomo bolje poučeni o razvoju in porasti glasbene umetnosti.

Že v poteku 11. stoletja so imeli — posebno v Franciji in Angliji — obilico dvoglasnih spevov. Omenim samo sloviti rokopis, tropar iz Winchestera (Uinčester), pisan v 11. stoletju, ki vsebuje sam 150 dvoglasnih kompozicij.

In že v teh prvih početkih je bila krščanska cerkev pospeševalateljica nove umetnosti. Ne le njenih teoretičnih teženj, ampak posebno praktičnega izvajanja. Najprej na papeževem dvoru v Rimu. Inocenc III. (1198—1216) je imel že svoje diskantiste. To vemo iz potovnih beležk pasauskega škofa Wolfkerja Ellenbrechtskirchenskega (1191—1204), poznejšega patriarha oglejskega (1204—1218). Ko se je ta mudil leta 1204. v Rimu, so prišli diskantisti in so mu peli; najprej boljši poulični pevci, oče in sinovi, drugi dan pa »diskantisti gospoda papeža« (discantores domini papae) in so mu izvajali speve »nove« umetnosti — proti priznanju v srebru seveda. Kaj so peli, tega ne izvemo. A kako so se glasili taki »diskanti«, si moremo predstavljati, ako pogledamo nam ohranjeni »Sanctus« in »Benedictus«, ki je nastal v tisti dobi, a je bil nekoliko pozneje zabeležen v zbirko pravnih listin za samostan benediktink v Zadru, to pa na zadnjem listu, kjer je bilo še nekaj praznega prostora. To je pač dokaz, da se je zdela tedaj diskantska umetnost zelo važna in da je dopadala, dasi se zdi nam dolgočasna in nelepa. Poslednje bo potrdil nastopni primer, to je »Benedictus« iz Zadra.

Pri takih kompozicijah je moralo priti do negotovosti pri izvajanju, ker niso poznale določene časovne mere in je bilo pevcem dano na prosto voljo, da si uredijo spremljajoči glas nad osnovnim napevom po lastnem preudarku ali čutu, posebno pri besedilih, pisanih v nevezani besedi. Pri pesnitvah je nudilo merilo precej opore za pravilno predavanje. Ta nedostatek je bil tem občutnejši, ker so pisali napeve pogosto še z nevmami. In ako so skušali oblikovati nevme bolj notam podobne, so bile koralne glaske vendar premalo izrazite v te svrhe, da bi izražale tudi časovne vrednote. V tem pogledu je bilo treba še nadaljnjih raziskavanj in študij.

(Konec prihodnjič.)

M. Tomc:

Orgelski in drugi problemi.

(Konec.)

Mi Slovenci smo prav za prav na svoje domače orglarske mojstre in njihova dela lahko ponosni; morda komaj vemo, kaj imamo. Čeravno zdaj nimamo doma nobenega večjega Križmanovega dela, vendar lahko trdimo, da se njegov vpliv še danes čuti. Kako razveseli človeka, ko bere v pogodbi za žirovske orgle (1914) to-le izrecno zahtevo: »Pleno naj bo zaokrožen, svetel in jasen, ne hrapav in razklan ali kričeč. Bliža naj se dobi Silbermanna in Križmana. V ta namen morajo biti zlasti mešani glasovi široko menzurirani in brez alikvotnih glasov; principalni široko, voljno intonirani itd.« Posebno odlične so Goršičeve orgle. Milavec je svoje tehnično moderniziral, obenem pa vsaj po mnenju podpisanega intonačno nekoliko pomehkužil, najbrž pod splošnim vplivom svoje dobe. Sicer smo pa bili, hvala Bogu, obvarovani prevelikih izrodov, kakršnih se drugod dobi na kupe.

Zanimanje za orgle in za orgelsko glasbo, ki je bilo do zadnjega časa skoraj pod ničlo, se je pričelo zadnja leta razveseljivo dvigati. Podpisani sem pred približno petimi leti sam imel na Dunaju priliko opazovati, kako so bile pri orgelskih koncertih dvorane in tudi cerkve skoraj prazne; tudi proste vstopnice niso mogle dosti povečati obiska orgelskih koncertov. Zadnji dve leti se je pa očitno obrnilo na bolje. Glasbeniki iz najodličnejših krogov so se začeli zanimati za orgelske koncerte. Nekateri vzroki za to segajo dalje nazaj, drugi so pa najnovejšega izvora. Glasbena veda že desetletja trudoma odkriva zaklade stare orgelske literature 16.—18. stoletja, ki so bili skoraj že stoletja pozabljeni. Te skladbe nudijo toliko zanimivega, da ne more noben izobražen glasbenik mimo njih. Saj stojijo neprimerno višje kot orgelske skladbe iz dobe po Bachu pa do nastopa Regerjevega. Zato jih glasbeniki pridno študirajo, pa tudi organisti jih izvajajo v vedno večji meri. Če se prav spominjam, je bil tudi v Ljubljani, menda v stolnici, pred nedavnim časom cerkven koncert, pri katerem so se izvajale izključno stare skladbe, med njimi tudi orgelske.

Za izdajanje skladb starih nemških orgelskih umetnikov iz dobe pred Bachom je posebno zaslužen Straube, ki je izdal že več tozadevnih zvezkov. Pa tudi nekateri drugi izdajatelji so znani, za Nemce zlasti Schering, za Italijane Bossi. Na ta način so postala ta dela dostopna širšemu občinstvu. Zanimanje, kako se ta dela slišijo na sedanjih orglah, raste in zato je tudi obisk orgelskih koncertov večji. Seveda se navadno izkaže, da današnje, tehnično tako popolne orgle navadno niso najbolj primerne za izvajanje teh del in da se dajo le z največjim trudom dobiti za to primerni spremeni. Posebno se je pokazala glasovna pomanjkljivost modernih orgel, ko so odkrili več starih, zlasti Silbermannovih instrumentov iz tedanje dobe, ki se še tu in tam dobijo. S tem se nam je odprlo dosedaj neznano bogastvo orgelskih glasov. Marsikdo, ki je naravnost oboževal svoje orgle, je moral s težkim srcem priznati, da moderne orgle niti od daleč ne dosežejo starih. Ideal, ki ga imamo pred očmi ob besedi »orgle«, je v starih orglah neprimerno bolj uresničen kot v modernih, če ni celo popolnoma dosežen.

Še en močan činitelj je vzbudil zanimanje za orgelske probleme, in to ne samo v krogih, ki so pri pri tem neposredno prizadeti, namreč med organisti in orglarskimi mojstri, ampak tudi v širšem glasboljubečem občinstvu. Ta činitelj je novejša glasbena smer sploh. Vem, da je pojem »moderna«, ali če hočete rajši »sodobna« umetnost, že precej obrabljen. Če človek pregleduje starejše knjige, časopise, glasila, vidi, da pojem »moderen« straši po njih desetletja, če hočete stoletja in še dalje. Prav za prav toliko časa, odkar je človeški rod na zemlji. Saj je končno beseda »moderen« le izraz hotenja na novo doraščajočega mladega rodu; dokler ne bo zmanjkalo na svetu mladih ljudi, toliko časa tudi ne bo zmanjkalo raznih modernih smeri v umetnosti. Tako je bilo pred nami, tako je zdaj in tako bo tudi v bodoče. Vendar pa so gotovi mejniki, ki delijo večja razdobja med seboj; vsaka zgodovina jih pozna, tudi glasbena. In zdi se, da bodo glasbeni zgodovinarji nekako z našo dobo začeli pisati novo stran glasbene zgodovine. V časopisih, v revijah, v kritikah se je že pogosto pisalo o bistvenih znakih, ki ločijo novejšo povojno glasbeno smer od romantične, ki je v glavnem prevladovala do sedaj, čeprav tu in tam pod različnimi imeni. Zato se mi ne zdi potrebno o tem obširneje pisati. Samo nekatere stvari bi omenil, ki nas bodo v zvezi s tukaj načetimi problemi zanimale.

Novejša glasba se v glavnem nagiblje k preprostosti, jasnosti, ogiblje se romantičnega razglabljanja. Znani italijanski skladatelj Ottorino Respighi pravi v nekem razgovoru: »Glasbeni svet se nedvomno vrača k naivni umetnosti. Ogromen glasbeni aparat, orjaški orkester, je ljudi utrudil. Zato tudi ne polagam kot profesor na rimskem konservatoriju skoraj nobene važnosti na instrumentacijo, saj to danes že vsak otrok razume. Kar zahtevam od svojih učencev, je to, da znajo prodreti v težke probleme najenostavnejših glasbenih oblik. Morda se to čudno sliši, je pa velikega pomena. Najtežje je za mladega skladatelja, biti preprost.« (Ali

ni že stari Giacomo Carissimi [1604—1674] učil nekaj podobnega? Imel je namreč vsled dolgotrajnega študija zelo lahek vokalni slog. Ko so mu nekateri očitali, da piše prelahek slog, jim je odgovoril: »Kako težko je pisati tako lahke stvari!« Kar trdi Respighi glede orkestra, isto velja tudi za prebogato kromatiko, zlasti za tisto, ki je postala že čisto ornamentalna in ni notranje utemeljena. Že en pogled na partituro Hindemithovih ali Béla Bartókovih kvartetov zadostuje, da vidimo, kako so s to navlako že precej pomedli. In če se je poslužujejo, delajo to iz čisto drugih vidikov kot romantiki. — Tudi v Strobelovi knjigi o Hindemithu beremo: »Nova smer zahteva jasnosti. Zato novo glasbeno hotenje nujno odklanja velik orkesterski aparat, ki zahteva mešanje barv. Vrnitev k absolutni glasbi zahteva omejitev sredstev. Godalni kvartet je postal največja opora novega razvoja.« Po vsem tem ni čudno, če se ozira novejša smer nazaj v čase, ko je bila jasnost, prozornost, preprostost vrhovni zakon umetnosti.

Tudi to posebnost naj omenim: dinamika ne igra več take vloge kot doslej. Slišal sem Hindemitha, ko je igral svoj koncert za violo in komorni orkester (op. 36, št. 4): o kaki čustveni dinamiki ni bilo sluha, pač je pa ritmična stran ostro poudarjena. Skoraj v celem prvem stavku ima orkester strog četrtinski ritem, solist se pa giblje skoraj brez pavze v osminkah. Takih primerov bi lahko našli mnogo. Subjektivizem v glasbi se umika objektivnosti, zato izginja iz nje vse, kar bi se moglo smatrati kot izraz čustvovanja skladateljevega. (Že Brahms je menda večkrat raztrgal kako skladbo, če se mu je zdelo, da je izpadla le preveč »prisrčno«. Svoje srce je smatral za sveto stvar, ki je ne kaže razkazovati pred svetom.) Odtod tudi odpor novejših proti počutni Vox coelēstis v orglah.

Nova smer se močno nagiblje k polifoniji. Akordično komponiranje, preračunano na efekt, stopa v ozadje, prevladovati začneja vodoravna smer, linija. Skladatelji uporabljajo stare glasbene oblike in to včasih najstrožje. Kánon, passacaglia, ciacona in podobne oblike, pri katerih skladatelj lahko pokaže svoje kontrapunktično znanje, postajajo aktualne. Vzporedno z instrumentalnimi skladbami dobiva tudi vokalni slog drugačne oblike, n. pr. v operi (Stravinski: Kralj Ojdipus), v oratorijih, v mašah in v drugih manjših oblikah. Ritmični moment, ki igra v novejši glasbi veliko vlogo, sem že omenil.

Ali niso prav orgle, mislim zlasti one iz starejše dobe, instrument, ki zahtevam moderne glasbe precej odgovarja? Bolj glasovno, diferencirano, obenem pa bolj objektivno glasbilo bo težko dobiti kot so prav orgle. Do nedavnega časa so se dobili glasbeniki (in se dobijo še danes), ki so zametavali orgle zaradi tega, ker ni njihov ton zmožen prave dinamike. Če zaigram na orglah kak akord, mi doni z nezmanjšano močjo naprej; na moči ne raste niti ne pojema; lahko ga ojačim ali oslabim s tem, da pri-
tegnem še nekaj registrov oziroma jih še nekaj zaprem. To pa ni pravi crescendo (decrescendo), ker ta obstoji edino v tem, da spreminjam moč zračnega toka, od katerega je ton odvisen (n. pr. pri petju, pri pihalih, trobilih itd.) ali da pri godalih z lokom reguliram moč tona. Pri orglah

je pa možno le postopoma spreminjati ton, kar se godi čisto mehaničnim potom in ni neposredni subjektivni izraz tistega, ki igra. Te navidezne nedostatke so skušali odpraviti s tem, da so zaprli nekatere manuale z žaluzijami, ki se dajo bolj ali manj odpirati in tako vsaj na videz spreminjajo moč tona. Druga možnost dinamike je ta, zlasti pri večjih orglah, da s posebno pripravo (Rollschweller) navadno z ного odpiram registre od najtišjih do najmočnejših oziroma narobe. Pri manjših orglah je ta crescendo precej sunkovit, ker so glasovne razdalje med posameznimi registri precej velike, pri velikih orglah pa prehodov od registra do registra skoraj res ni mogoče opaziti. Pravi crescendo pa to vendarle ni. Zato je romantični subjektivistično vzgojen glasbenik, ki je bil vajen vrtati na enem tonu, dokler ga ni čisto izsesal, smatral orgle za manjvreden instrument, ali kot so se nekateri izražali, za mašino. Sedanja doba pa smatra prav to objektivnost orgel kot veliko prednost v primeri s subjektivističnim igranjem na drugih instrumentih. Kar si moram drugod šele privzgojiti, to je orglam samo po sebi že dano. Današnji glasbenik si po desetletnem nervoznem muziciranju naravnost odpočije ob mirnem orgelskem tonu. Zato se nahajajo sedaj orgle v dobi preobrata ne samo glede graditve in načina igranja, ampak tudi glede upoštevanja od strani občinstva.

Poleg svoje objektivnosti imajo, oziroma so imele orgle še drugo veliko prednost: linije so črtale preprosto, pa jasno in izrazito; prepletale so jih in jih med seboj združevale. Zato so navajale glasbenika k pravilnemu poslušanju glasbe, pa tudi k pravilnemu ustvarjanju in podajanju iste ter so vplivale nanj, da je znal zavzeti do glasbe pravilno stališče sploh. Zopet nov moment, da postajajo orgle modernemu človeku, ki išče preprostosti v vseh panogah umetnosti, simpatičnejše.

Orgelska in skladateljska umetnost sta vedno v tesnih medsebojnih stikih in vplivata druga na drugo. Kakor se je trudila orgelska umetnost Bachove dobe, deloma tudi klasične, še bolj pa romantične, uresničiti splošen ideal tedanje dobe, tako se trudi današnja, uresničiti ideal našega časa; ta ideal je pa zelo blizu onemu iz 16. do 18. stoletja; odtod marljivo študiranje in izvajanje starih glasbenih del; odtod zanimanje za stare orgle; odtod iskanje novih poti, ki bi nas privedle k zaželenemu cilju. Ako pravim: iskanje novih poti, mislim s tem poudariti, da bi bilo čisto napačno enostavno kopiranje starega, pa naj bo to v eni ali drugi umetnosti, ker bi bilo to preveč očitno spričevalo ubožnosti za sedanjo dobo. Zato novo orgelsko gibanje, ki izhaja predvsem iz Nemčije (Hamburg, Freiburg, Göttingen) ne zametava novejših tehničnih pridobitev, ampak skuša združiti staro z novim ter tako ustvariti idealen instrument, ki bi vsestransko zadostil na novo se porajajočim zahtevam v umetnosti. Sicer je to gibanje še v povojih, tudi pota, po katerih skuša doseči svoj namen, niso povsod enaka, cilj je pa vsem isti: korenino vsega glasbenega dogajanja iščejo v polifoniji, za podlago umetnosti skušajo postaviti popolno poduhovljenje iste.

Morda se kdo boji, da ne bo mogoče za tako obnovljene in očiščene orgle dobiti skladatelj? Za odgovor navajam samo predgovor k Fantaziji in fugi v D-duru od Fr. Schmidta. Morda je nekoliko pretiran, v bistvu je pa resničen. Glasi se: »Ugotoviti moram, da mislim (pri svojih orgelskih kompozicijah) na kraljico instrumentov, kakršno dobimo še kot ostanek visoke glasbene kulture po naših katedralah, ne pa na oni tuleči nestvor, ki se šopiri danes po naših koncertnih dvorinah in se splošno imenuje »moderne orgle«. Za te ne bi napisal niti ene note, kajti že samo poslušanje teh z »vsemi modernimi pridobitvami« opremljenih instrumentov mi vzbuja gnus. To je nestvor, nastal iz nesrečnega prizadevanja, vstaviti v orgle registre, ki posnemajo vse mogoče orkestralne instrumente, vse mogoče orkestralne učinke itd.; nestvor, ki je prav tako malo podoben orglam kot orkestru in je popolnoma nezmožen podajati originalne kompozicije tako, kot so jih njihovi stvaritelji zamislili in slišali; nezmožen je, orkester kakorkoli nadomestiti. Obogatiti literaturo za te vrste instrument mi niti v sanjah ne pride na misel. Če pa kdo vseeno izvaja moje skladbe na modernih orglah, mora že vnaprej izločiti vse smešne in neokusne naprave, ki k orglam ne spadajo, kot so n. pr. žaluzije za crescendo, zvočniki, daljne orgle (Fernwerk) itd. Če tako organist izloči vse, kar napravi iz orgel orkestrion, in je drugo samo še žalosten ostanek, potem naj izvaja posledice in smatra moje skladbe kot neprimerne za svoj instrument (ali pa narobe) in naj izvajanje opusti.«

Stanko Premrl:

P. Hugolin Sattnerjeve skladbe.

I. Cerkvene.

A. V samostojnih in podobnih izdajah.

1. Cerkvene pesmi za mešani zbor (mašne, Marijine in sv. Rešnjega Telesa), 16 pesmi; 5 iz Mohrove zbirke »Caecilia«, 11 Sattnerjevih izvirnih, 1879.
2. Cerkvene pesmi v čast sv. Rešnjemu Telesu za mešani zbor; 12 pesmi, 1881.
3. 13 božičnih pesmi (skupno s P. Angelikom Hribarjem) 1890.
4. Slava Bogu, I. zvezek, mašne (skupno s P. Angelikom Hribarjem) 1893.
5. Slava Bogu, II. zvezek, Marijine (skupno s P. Angelikom Hribarjem) 1894.
6. Slava Jezusu, pesmi na čast božjemu Izveličarju za mešani zbor deloma z orglami (zbirka 55 pesmi raznih skladateljev, med njimi 7 Sattnerjevih) 1903.
7. Šmarnice, 12 pesmi za mešani zbor, 1904.
8. Postne pesmi za mešani zbor in orgle (8 pesmi), 1905.
9. Marijine pesmi za mešani zbor in orgle (10 pesmi), 1906.
10. Mašne pesmi za mešani zbor (12 pesmi), 1906.
11. Slava Bogu, mašne pesmi za meš. zbor (III. pomnož. natis), 1908.

12. 14 božičnih pesmi za mešani zbor (skupno s P. Angelikom Hribarjem, II. pomnoženi natis), 1908.

13. Missa seraphica za mešani zbor in orgle, 1910 (maša je prirejena tudi za orkester).

14. Te Deum za mešani zbor in orgle, 1910 (za orkester priredil Stanko Premrl).

15. Otajstveni Uznik — Evharistični jetnik za mešani zbor in orgle, 1917. (Skladba je izšla prvotno v hrvatski »Sv. Ceciliji«, potem tudi samostojno; je tudi instrumentirana.)

16. Dve božični pesmi za mešani zbor in orgle, 1919.

17. Svetniške in prazniške pesmi, 3 zvezki, 1920, 1921, 1923.

18. 12 napevov za lavretanske litanijske za ljudsko petje in orgle, 1921.

19. Miklošič-Sattner: Slovenska maša za meš. zbor, 1921.

20. Belar-Sattner: Oče večni, slovenska maša za mešani zbor, 1922.

21. Planike, Marijine pesmi, I. zvezek (skupno z Emilom Hochreiterjem; Sattnerjevih je pet), 1923.

22. 8 himnov za procesijo sv. Rešnjega Telesa (skupno z Emilom Hochreiterjem; Sattnerjevi so štirje), 1924.

23. Božične, 6 pesmi za mešani zbor in orgle, 1924.

24. Planike, Marijine pesmi, II. zvezek (skupno s Hochreiterjem; Sattnerjevih je šest), 1926.

25. Pesmi za skupščine III. reda, 5 pesmi za meš. zbor, 1926.

26. Kraljici miru, 3 Marijine pesmi za mešani zbor in orgle (pesmi so deloma tudi instrumentirane), 1928.

27. Slavospevi v čast presv. Srcu Jezusovemu za mešani zbor in orgle, 1928.

28. Ognjišče ljubezni, 8 pesmi na čast presv. Srcu Jezusovemu za soli, zbor in orgle, 1929.

29. Mašne pesmi, II. zvezek, IV. natis, 1980.

30. Odpevi za litanijske lavretanske in presv. Srca Jezusovega za mešani zbor, 1930.

31. Kvišku srca! Slovenska maša za mešani zbor in orgle, 1930.

B. Drugod izdane cerkvene skladbe.

1. V listu »Vijolica« (leposlovni list, izhajal na Kostanjevici pri Gorici, pisan od frančiškanskih klerikov), so izšli v II. tečaju l. 1872. sledeči P. H. Sattnerjevi prvenci pod pseudonimom »Krčan«:

Jezus, sladko ime, za moški zbor.

Ego sum resurrectio, za moški zbor.

Slovenska maša (Vstop, Slava, Vera, Predglasje, Po povzdigovanju, Za-
uživanje, Konec), za moški zbor.

Zalostna Mati božja, za moški zbor.

Sit laus plena, za moški zbor.

Panis angelicus, za moški zbor.

2. V prilogah »Cerkvenega Glasbenika«:

Vexilla Regis za mešani zbor, 1880, 3 (harmoniziran star frančišk. napev).

Pred Bogom za mešani zbor, 1880, 8.

Brezmadežni, za mešani zbor, 1880, 12.

Sv. Deodat za mešani zbor, 1881, 4.

Velikonočna za mešani zbor, 1882, 5.

Sv. Anton za mešani zbor, 1882, 6.

Mašna za moški zbor (po »Jubilate« prirejena), 1889, 2.

Mašna za moški zbor, 1889, 2.

Vsi zbori zadonite za moški zbor, 1889, 2.

Lavretanske litanije za mešani zbor, 1889, 3.

Graduale »Gloria et honore« za moški zbor, 1890, 9.

Offertorium in festo s. Elisabeth za moški zbor, 1890, 10.

Offertorium in festo s. Francisci Ser. za moški zbor, 1890, 10.

Litanije v čast presv. Srcu Jezusovemu za mešani zbor, 1905, 6.

Fuga za orgle, 1907, 2.

Štiri mašne za mešani zbor, 1910, 7. in 8.

Štiri božične za mešani zbor, 1910, 10.

Regina coeli za mešani zbor, 1911, 4.

Pred sv. obhajilom za mešani zbor, 1911, 5.

Evharistična za mešani zbor, 1911, 5.

Najsvetejša hostija za mešani zbor, 1911, 5.

Pet mašnih za mešani zbor, 1914, 8. in 9.

Evharistični tron za mešani zbor in orgle, 1916, 1.

Jezus, moja sreča, za mešani zbor in orgle, 1916, 2.

Osem mašnih za mešani zbor, 1917, 1. in 2.

Lavretanske litanije za en glas in orgle, 1920, 7. in 8.

Pred sv. obhajilom za mešani zbor, 1926, 7.—8.

Srce sveto za mešani zbor in orgle, 1929, 3.—4.

Evharistično Srce za mešani zbor in orgle, 1929, 3.—4.

Posvetitev Mariji za mešani zbor in orgle, 1929, 7. in 8.

Brezmadežni za mešani zbor in orgle, 1929, 7. in 8.

Ofertorij za praznik presv. Srca Jezusovega za mešani zbor, 1930, 5. in 6.

3. V A. Foersterjevi »Ceciliji« v obeh izdajah skupno 15 pesmi za mešani zbor.

4. V zbirki »Slava presv. Evharistiji« (uredil Stanko Premrl, Ljubljana, 1914 in 1920) 3 pesmi za mešani zbor, deloma z orglami.

5. V zbirki »Gospodov dan« (uredil Vinko Vodopivec, Gorica 1930) 9 pesmi za mešani zbor.

6. V božični prilogi »Slovenca«: »Roža božična« za dva glasa in klavir, 1927; v velikonočni prilogi »Slovenca«: »Vstal je Gospod«, mešani zbor s spremljevanjem klavirja, orgel ali orkestra, 1929.

7. V »Maestri dell' organo«: Postcommunio za orgle, Bergamo, 1930.

II. Svetne skladbe.

A. Večje samostojne izdaje.

1. Slovenski napevi za četvero in petero mešanih glasov, 7 zborovih skladb, Glasbena Matica v Ljubljani, 1888.

2. Kje so moje rožice? Fantazija za klavir, Glasb. M., 1892.

3. Sedem moških zborov, Glasb. M., 1894.

4. Vrbica, Naša pesem, mešana zbora, Glasb. M., 1898.

5. Dva samospeva s spremljevanjem klavirja: Zaostali ptič za bariton, Naša zvezda za tenor, Glasb. M., 1907.

6. Štirje mešani zbori: O nevihti, Lastovkam, Naš narodni dom, Oj z Bogom, ti planinski svet, Glasb. M., 1908. — (Zbor »O nevihti« je skladatelj 1926 instrumental.)

7. Jettejeva prisega, kantata za zbor, soli in orkester, Glasb. M., 1911.

8. Assumptio B. M. V. (Vnebovzetje B. D. M.), oratorij za orkester, zbor in soli, Katoliška bukvarna v Ljubljani, 1912.

9. Oljki, kantata za soli, zbor in orkester, Glasb. M., 1914.
10. Soči, kantata za soli, zbor in orkester, Glasb. M., 1916.
11. V pepelnični noči, kantata za soli, zbor in orkester, Glasb. M., 1921.
12. Tajda, romantična opera, 1927.
13. V kripti sv. Cecilije, kantata za soli, zbor in orkester, Glasb. M., 1931.

B. Drugod izdane svetne skladbe.

1. V listu »Vijolica«: Pozdrav domovini, za en glas in klavir, 1872.
2. V Pesmarici Družbe sv. Mohorja: Prememba, harmonizacija, za mešani zbor, I. zv.; Perice (harm.), za mešani zbor; Kdaj moramo piti (harm.), za mešani zbor, II. zv. (Poleg teh je prinesla Pesmarica Družbe sv. Mohorja več Sattnerjevih moških in mešanih zborov, ponatisnjenih iz izdaj Glasbene Matice iz leta 1888 in 1894.)
3. V »Cerkvenem Glasbeniku«: K 40 letnici cesarja Franca Jožefa I. za mešani zbor, 1888.
4. Bratom Orlem za moški zbor. 1920.
5. Naša pesem za moški zbor.
6. Dve božičnici (skupno s St. Premrlom), Sattnerjeva je prva božičnica »Svetonočno zvonjenje« za dvoglasni zbor s klavirjem, 1920.
7. V »Pevcu«: Pobratimija, moški zbor, zložena leta 1880, I. letnik. Ruškine sanje, mešani zbor, I. letnik; Sašek Kodrolasek, mešani zbor, II. let.; K polnočnici, mešani zbor, V. letnik; Svetonočna pesem, mešani zbor s klavirjem, VII. letnik.
8. V »Novih Akordih«: Ribička, samospev s klavirjev, IX. letnik; Peča, samospev s klavirjem, X. letnik.

Fr. Ferjančič:

Osem novih Premrlovih skladb za orgle v italijanskem založništvu.

V italijanskem mestu Bergamo izhaja v založništvu Vittorio Carrara že tretje leto mesečnik za orgelske skladbe, naslovljen »I maestri dell' organo«. Urednik mu je Agostino Donini. Sotrudniki so — kakor je samo ob sebi umevno — v veliki večini italijanski skladatelji. Hvalevredno pa je, da je uredništvo odprlo predale svojega lista skladateljem vsega sveta. In tako nahajamo med sotrudniki tudi Nemce (n. pr. Breitenbacha, Gollerja, Griesbacherja), Francoze, Špance, Američane, Belgijce, Poljake (Walczynskija) in Slovence. Izmed naših skladateljev so doslej sotrudniki Hochreiter, Jobst, Ocvirk, Premrl, Sattner in Tome, pač častno število za naš mali slovenski narod.

Letošnja aprilova številka — obsegajoča 12 strani — je posvečena izključno našemu zaslužnemu skladatelju mons. Stanku Premrlu. Na prvi strani prinaša list Premrlovo sliko in kratke podatke o njegovem življenju in delovanju izpod peresa dr. Kimovca, na nadaljnjih 11 straneh pa osem novih Premrlovih skladb za orgle: »Otto piccoli pezzi di facilissima esecuzione« (osem kratkih, zelo lahkih komadov). Besede »zelo lahkih komadov« je vzeti seveda relativno.

Bernard Kothe je v prvem delu svojega »Handbuch für Organisten« opredelil skladbe v »lahke«, »srednje težke« in »več kot srednje težke«. Opredelbe »zelo lahke skladbe« niti ne rabi ne. Ako bi torej kdo preigral

one »lahke« skladbe v Kothjevi zbirki, pa bi bral, da so te Premrlove skladbe ne samo »lahke«, ampak celo »zelo lahke«, bi utegnil misliti, da so že lažje, kot one »lahke« v Kothjevi zbirki. A tak bi se silno motil. Dočim so one Kothjeve skladbe zares v vsakem oziru lahke, dihaajo te Premrlove skladbe — kakor so preproste — ves drugačen duh; v njih nahajamo pogostoma čisto moderne harmonije in postope.

Toda oglejmo si jih nekoliko od bliže!

1. »Preludio elegiaco« je jako lepa, nekoliko otožno nadahnjena skladba v H-molu, ki se pa konča v H-duru. Organist naj pazi na pravilno registriranje, ki se zlasti v tem komadu mora precej izpreminjati.

2. »Melodia« obravnava zelo preprost tema, ki se pa v drugem delu razvije v bogato figuracijo in v vedno polnejše harmonije. Skladba izzveni v krasnem »pianissimo«.

3. »Invenzione« v živahnem $\frac{6}{8}$ taktu je strogo kanonično zložena skladba, a se bo organistom in poslušalcem na prvi mah prikupila.

4. »Pastorale« je v zbirki najdaljša, a tudi najkrasnejša točka, ki jo vseskozi preveva pravi pastoralni duh. Ne dvomim čisto nič, da bo ta ljubka skladbica napravila organistu in poslušalcem izreden užitek. Na strani 7. naj se v 4. sistemu v 3. taktu, 4. in 5. nota izpremeni v šestnajstinki.

5. »Adorazione« je zanimiva s svojimi težjimi, modernimi postopi, ki pa količkaj sprtnemu organistu ne bodo delali nikakih težav.

6. »Pregiera« je globoko zamišljena, srednje težka skladba z bogato, moderno harmonizacijo. Ako jo bo organist lepo gladko in vezano igral, se bo glasila res kot mirna, prisrčna molitev.

7. »Natale« je precej živahna skladba, vendar naj se ne igra prehitro. Težkoč v skladbi ni.

8. »Allegretto« je sicer preprosta, a kontrapunktično zanimiva skladbica, ki jo bo vsak organist z lahkoto obvladal.

Rad priznavam, da sem z velikim veseljem in užitkom preigral zbirko. Mons. Premrlu iskreno čestitam na tako lepo uspelem delu! Dokazal je iznova, da se tudi s preprostimi sredstvi dá ustvariti kaj lepega in dovršenega. In v tem ravno je umetnost.

Pohvalno moram omeniti tudi razločen, krasen tisk. Želim, da bi lepa in praktična zbirka prišla tudi našim organistom v roke in da bi se je s pridom posluževali.

Nove orgle na Črnučah.

Za letošnjo velikonoč je postavil mojster Franc Jenko na Črnučah nove orgle. Dne 22. aprila se je zbrala ondi podpisana komisija, da orgle oceni; na povabilo sta se pridružila še višji vojaški kapelnik dr. Josip Čerin in profesor v škofijskih zavodih Matija Tomc.

Orgle so izvršene natančno po pogodbi in dispoziciji, ki se glasi:

I. manual:

1. Principal 8'
2. Burdon 8'
3. Salicional 8'
4. Koncertna viola 8'
5. Oktava 4'
6. Traverzna flavta 4'
7. Mikstura $2\frac{2}{3}$ čveterna
8. Trobenta 8'

II. manual:

9. Violinski principal 8'
10. Harmonična flavta 8'
11. Dolce 8'
12. Vox coelestis 8'
13. Principalino 4'
14. Dulciana 4'

Pedal:	Zveze:
15. Violon 16'	Man. II—I
16. Subbas 16'	Supokt II—I
17. Pianobas 16'	Subokt II—I
18. Burdonal 8'	Supokt I
	Supokt II
	I — ped.
	II — ped.

Ena poljubna kombinacija, generalni crescendo, avtomatični pedal proč, posebni potezi jezičnik in superoktava I (deluje le v zbiralnikih).

Omara je narejena po načrtu arhitekta Vurnika in ima ospredje (prospekt) razdeljeno v tri polja; srednje ima velike kovinske piščali (aluminiran cink), stranski polji pa lesene v štiri mavričnih barvah z zlatom okrašene. Spodnji del z igralnikom vred je bele alabastrove barve. Igralnik stoječ pred orglami, ima normalne mere. Registrove deščice so lepo razvrščene nad II. manualom; pult je prikladen.

Intonacija je skrbna in umetnostna. Glavni principal kremenit, violinski principal zmerno režoč, burdon votel, vendar jasen, salicional posredujoč med flautami in režočimi registri, koncertna viola orkestralna, valujoče uglasena, ima dvojno vrsto piščali, eno široko, drugo ožje menzurirano in rahlo misel višje uglaseno; traverzna flauta je živa, mikstura četverna, trobenta bliščeča, harmonična flauta svetla, dolce čaroben, I. vox coelestis naravnost mističen, oba širiceveljska spremena v II. manualu zmerna in povsod porabna. Glavni register v pedalu je krepak violon, subbas obsežen, pianobas zmeren, burdonal podpira in jasni 16 čeveljske pedale.

Mojster se najbolj pokaže v intonaciji in brezhibni funkciji. Intonacija je tukaj tako izborna, da vzdrži vsako inozemsko konkurenco. Vsak register ima izrazit značaj, z mešanjem registrov pa se dajo doseči čudoviti učinki; samo znati je treba. Orgle done v celoti veličastno in bi lahko stale v vsaki stolnici.

Funkcija je brezhibna, vsaka beseda o njej je odveč. Če smo po zgodnji smrti Milavca zaželeli drugega mojstra: zdaj ga imamo; in sicer mojstra, ki svoje prednike prekaša in tradicijo po Goršiču in Milavcu izvrstno nadaljuje. Ker se vsako delo najboljše samo hvali, je naravno, da se cerkvena predstojništva čim dalje bolj obračajo na Jenka. V kratki dobi je to že osmo njegovo delo. Za poznejšo zgodovino naštejemo dosedanje Jenkove orgle: Belgrad, Domžale, Kočevje, Selo (karmeličanke), Mozelj, Kostrena pri Sušaku, Preska in Črnuče.

V Ljubljani, dne 23. aprila 1931.

Dr. Franc Kimovec. Msgr. Stanko Premrl. P. Hugolin Sattner.

Josip Kamnikar

† Peter Strniša.

V Sremski Mitrovici je umrl dne 6. aprila t. l. organist in pevovodja Peter Strniša. Z njegovo smrtjo je nastala zopet znatna vrzel v že tako redkih vrstah vnetih in zmožnih glasbenih delavcev. Strniša je bil vzorno marljiv in točen v svoji službi ter si je veliko prizadeval, da bi bilo petje njegovega zbora vedno lepo in cerkve dostojno. Kako neutrudljiv delavec je bil, dokazuje najbolje to, da je mnogo let opravljal tudi službo učitelja petja na gimnaziji in v treh pevskih društvih. V pevskih društvih pa ni bil samo pevovodja, ampak je često prevzel tudi druga bremena, ki na njega niso spadala. Zato je popolnoma razumljivo, da je ob njegovi smrti eden

njegovih sodelavcev izjavil: »Vrednost pokojnega bomo mogli prav oceniti šele tedaj, ko mu bomo dobili naslednika!« Umrl je takorekoč sredi dela: Velikonočni ponedeljek je dopoldne še dirigiral orkestralno mašo ter popoldne igral pri večernici. Domov prišedši je potožil svoji ženi, da mu ni dobro ter legel v posteljo z naročilom, da naj ga ob pol petih prebudi. Ko ga je hotela ob določeni uri zbuditi, je bil že mrtev. — Kako je bil med meščani priljubljen, se je pokazalo najbolje ob njegovi smrti. Njegov oder je bil obložen z venci, a soba vedno polna obiskovalcev. K pogrebu, pri katerem sta sodelovali tudi dve godbi, dve pevski družbi in več govornikov, se je zbrala nenavadno velika množica ljudstva. Vse stroške pogreba pa je prevzel cerkveni odbor, ki je izdal tudi posebno osmrtnico.

Pokojni Peter Strniša se je rodil l. 1877. v Svibnem. Leta 1893. je dovršil orglarsko šolo v Ljubljani. Njegova prva služba je bila na Studencu pri Krškem, druga v Planini pri Rakeku. Od tam je šel l. 1898. k vojakom. Služil je pri godbi, kjer je imel priložnost tudi v tej smeri izpopolniti svoje glasbeno znanje. Po odsluženi vojaščini je nastopil l. 1901. službo v Mitrovici, kjer je služboval torej polnih 30 let.

Zapustil je sina, sedaj postajenačelnika državne železnice in vdovo Marijo, sestro pok. kanonika dr. Ferdinanda Čekala. Naj mu bo lahka bratska hrvatska zemlja, v kateri počiva!

Br. Teofil Vodeb:

Organist Florijan Veninšek.

15. aprila t. l. je umrl na Rečici ob Savinji organist Florijan Veninšek v starosti skoraj 74 let. Rojen je bil v mozirski župniji, v hiši, oddaljeni kakih 20 minut od župnijske cerkve. Po dokončani ljudski šoli je šel v Nazarje k takrat tolikanj slovečemu učitelju br. Norbertu Greglu učiti se orgljanja. Tu je poleg svojega učenja pomagal peti s svojim otroškim sopranom, kolikor je mogel, a ga je kmalu zamenjal z lepim in zvočnim tenorjem in dobro še je obvladoval visoki »g« čez svoje sedemdeseto leto.

Po dovršenem uku je nastopil svojo organistovsko pot. Prvo službo je dobil pri Sv. Antonu leta 1877. Tam je ostal dve leti, nato je šel v Vuzenico, kjer je služboval štiri leta. Tretjo službo, s katero je bil precej zadovoljen, pa je imel pri Sv. Lenartu nad Laškim do leta 1889. Ko se je odprla služba v sosedni župniji njegove rojstne župnije, jo je zaprosil in tudi dobil. A tukaj je dal sedaj duška svojemu delovanju. Kot skrben organist je iskal in zbiral krog sebe sposobnih talentov za lepo petje. Iskal je in zasledoval takratne skladbe; pritekel večkrat v Nazarje, da dobi kaj novega za svoj zbor in je poskušal po možnosti vse dobro izvesti.

A tudi v službi cerkovnika se je odlikoval. Skrbel je za snažnost, kras in lepoto župne cerkve. Pred vsem pa, kar moram najbolj poudariti, je bil lepega obnašanja vsepovsod in tembolj še v hiši božji. Zato so ga vsi župljani spoštovali, kakor tudi vsi župniki, pri katerih je služil, posebno pa sedanjim, ki je pri odprtem grobu dolgo in ganljivo govoril v njegovo slavo in nam v zgled. Rekel je: Blagi pokojnik je bil mož molitve, katerih dandanes vsepovsod pogrešamo. Če sem kdaj čez dan prišel v cerkev, sem ga našel pred tabernakeljom, videl sem ga vsak dan pri sv. obhajilu. Bil je tudi član

III. reda in redovne dolžnosti vestno izpolnjeval. Bil je skromen in prijazen, nasproti vsem vljuden, večkrat tudi šaljiv. Naročen je bil na vse nabožne liste, kakor tudi na »Cerkv. Glasbenik«. Kot skrben oče je zvesto skrbel za izobrazbo svojih otrok. Med njimi je eden upravitelj zadruga doma, drugi je Ludvik, sedanji njegov naslednik, nekdanji učenec našega č. g. urednika Premrla, a hčerka je učiteljica v Gornjem gradu, ostali so že pri ljubem Bogu.

Naposled je tudi zanj prišel dan plačila, in je odšel k Njemu, ki ga je 54 let na cerkvenem koru po svojih močeh želel proslavljati. Iz njegovega lepega življenja moremo sklepati, da je večkrat obudil dober namen, brez katerega je ves naš trud prazen nič. Dobra dela in lepe čednosti je vzel s seboj, nam pa je zapustil lepe zgleda, da ga posnemamo. Na Rečici je preživel 42 let, pokopal tri župnike, četrti pa njega z veliko množico ljudstva. Pred hišo žalosti mu je zapel nazarski pevski zbor, združen z mozirskim moškim zborom žalostinko. Pri sv. maši pa je pel naš mešani zbor Griesbacherjev Requiem op. 72, sklenjen še z eno žalostno pesmico za mešani zbor. Pri grobu so zapeli le moški pevci Bervarjev »Oj z Bogom, ti prijatelj mili!«

Da, z Bogom, ti prijatelj mili,
ko sem le gledal te v gomili;
tihoten ti, da jaz nemoten
skrbim za večnost le vse žive dni.

Organistovske zadeve.

Društvo organistov za ljubljansko škofijo je ob smrti svojega člana organista Franca Breskvarja nakazalo njegovi soprogi ozir. vdovi svoj IV. vdovski sklad v znesku 685 Din. — Ker je treba po naših društvenih pravilih takoj zbrati nov vdovski sklad, bomo vsem članom, ki v ta nadaljnji sklad še niso prispevali, poslali položnico. V vdovski sklad se plača 10 Din. Hkrati prosimo, da člani poravnajo tudi že sedaj članarino za tekoče leto 1931. v znesku 25 Din, da bomo mogli dajati podpore v tiski in potrebi se nahajajočim članom. — Zadnji čas je k društvu pristopilo šest novih članov. Sprejeti bodo na prvi prihodnji seji, ki se bo vršila v juniju.

V **Žireh nad Skofjo Loko** je župno predstojništvo doseglo s pomočjo konkurenčne obravnave, da bo tamošnji organist dobival odslej 1500 Din mesečno, in sicer 1300 Din v gotovini, ostalo pa v obliki cerkvenega darovanja. Obširnejše poročilo o tej zanimivi in dolgi obravnavi ter končnem srečnem uspehu nam je za naš list obljubil g. žirovski župnik Josip Logar.

Vnovič vabimo slovenske organiste: Pristopajte v organistovska društva! Organisti ljubljanske škofije v ljubljansko, organisti mariborske škofije v celjsko društvo!¹

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. Vincencijeva konferenca za akademike je priredila 27. marca v frančiškanski cerkvi večer religiozne glasbe. Na tem večeru je akademski cerkveni zbor izvajal postne skladbe skladateljev Vavkna, Foersterja, Hribarja, Sattnerja, Vodopivca, Mava, Zeleznika, Jobsta in Erlemanna. — Pianist Ivan Noč je priredil 1. aprila klavirski koncert. Izvajal je Bacha, Rameaua, Chopina, Marxa, Tajčeviča in Albeniza. Kakor na koncertih tekom lanske

¹ Od društva organistov za mariborsko škofijo s sedežem v Celju že dolgo nismo dobili nobenega poročila. Prosimo poročil.

sezije v Nemčiji in Švici, je Noč*dosegel tudi v Ljubljani najboljši uspeh ter ga lahko postavljamo v vrsto naših prvih pianistov. — Koncertna in operna pevka, gospa Pavla Lovšetova je s svojo hčerjo, gospodično Majdo, 8. aprila ponovila svoj pevski koncert, kakor ga je dala že 6. marca. Sodelovala sta konservatorist gospod M. Lipovšek in g. L. Pfeifer. — 13. aprila je skopljansko pevsko društvo »Mokranjac« na svoji desetdnevni turneji po naši državi obiskalo tudi Ljubljano in priredilo koncert v Filharmoniji. Izvajalo je mešane in ženske zборе srbskih, hrvatskih in slovenskih skladateljev. Pevski zbor ni ravno številen, a dobro discipliniran, ritmično zelo točen. Njih domača srbska pesem s prepletajočo se melodiko jim najbolj gladko in sigurno teče; v naši, bolj harmonsko zloženi in občuteni, niso tako uspeli. Zbor je vodil njegov zelo zmožen pevovodja Šijački. — 17. aprila je koncertiral trio gospe Brandlove iz Maribora. Zane umetnice: ga. Brandl (gosli), gdč. Folger (čelo) in gdč. Reiss (klavir) so mojstrsko odigrale Brahmov trio v C-molu, Beethovnov trio op. 1, št. 2 in moderno Marxovo Trio-fantazijo. — 25. aprila se je vršil koncert v proslavo 10letnice Kola jugoslovanskih sester v Ljubljani. Sodelovala sta pevska zbora »Grafike« in »Ljubljana zvonca«. Slovenski vokalni kvintet, pevka gospa Pavla Lovšetova in goslač g. Mirko Honerlein. — 1. maja je bil III. simfonični koncert. Prinesel je dve novi slovenski deli: Osterčevu suito za orkester, obstoječo iz petih stavkov, Adamičeve Tri narodne legende za dvo- in triglasni ženski zbor in mali orkester, Glazunovo simfonično pesnitev »Stjenka Razin« in Kričkovo kantato »Skušnja v puščavi« za soli, mešani zbor in orkester. Na koncertu so sodelovali Bernot-Golob Franja (alt), Milan Jug (bariton), Anton Petrovčič (bariton), pevski zbor in orkestralno društvo Glasbene Matice ljubljanske ter operni orkester. Osterčeva suita (koračnica, Tranquillo, Vivace, Religioso, Presto-moderato-presto) in Glazunovo simfonično pesnitev je dirigiral kapelnik Niko Štritof, drugi dve deli ravnatelj Mirko Polič. Osterčeva suita kakor tudi povečini njegova sedanja dela niso tolikanj doživeta, pač pa pisana z veliko skladateljsko rutino, temeljitim znanjem kontrapunkta in popolnim obvladanjem orkestralne tehnike. Njegov orkester zveni vseskozi jasno in prozorno, nekako komorno. V njegovi suiti sta posebno ugajala Religioso in Vivace. Silno je učinkoval Glazunov. Adamičeve legende so bile ljubek oddih, nekaj pristno slovenskega, zelo hvaležne skladbe za šolske in druge zборе. Kričkova »Skušnja v puščavi« pa je kar moč plemenito zamišljena in enotno se razvijajoča ter pomembno delo novejšje glasbene smeri. Zbori dosegajo v tem delu ponekod sijajne, nenavadne viške. Ta simfonični koncert je nudil res izbrana, prav primerna glasbena dela in je zapustil v poslušalcih najboljši vtis. — 4. maja je Narodno železničarsko glasbeno društvo »Sloga« izvajalo Jurij Friderik Händelnov oratorij »Samson« za soli, zbor in orkester. »Sloga«, ustanovljena komaj leta 1924., se pod neumornim in izvrstnim vodstvom g. Heriberta Svetela razvija od leta do leta kar najbolj razveseljivo. V svojih dosedanjih koncertih nam je izvajala že več pomembnih del, ki bi jih drugače morda sploh ne bi slišali. Tudi za izvajanje Händelovega oratorija »Samson«, ki se v Ljubljani najbrž še ni izvajal, gre »Slogi« vse priznanje. Pri oratoriju so sodelovali solisti: gospa Lovšetova, gospa Škerlj-Medvedova, g. Josip Gostič in g. Marjan Rus, pevski zbor in orkester »Sloge«. Oratorij ima uverturo in tri dele, ki se v njih vrstijo recitativi, arije, dueti in zbori. Glasba je klasična, v svojem slogu vzorna, za naše čase nekako preprosta, a solidna, izrazita in učinkovita. Orkester bi si semtertja želeli boljši, zlasti v trobilih in pihalih, pa je tudi ta svojo nalogo dosti častno rešil, izvrstno se je držal pevski zbor, izborni so bili solisti. Od gg. zborovodja in kapelnika Svetela, ki mu čestitamo na tem mestu k uspehu, pričakujemo še nadaljnjih glasbenih iznenadenj. — 9. maja se je vršil dijaški koncert pod vodstvom g. suplenta Ivana Repovža. Sodeloval je šolski pevski zbor in orkester drž. klasične gimnazije v Ljubljani, pomnožen z nekaterimi gojenkami in gojenci drž. učiteljske. Šolski orkester je izvajal pet lažjih orkestralnih točk, mladinski zbor je s spremljevanjem orkestra pel sedem jugoslovanskih narodnih pesmi, mešani zbor je izvajal dve slovenski cerkveni pesmi (Klemenčičevo

»Poglejte, duše...« in Premrlovo »Marija, dobrotno nam ohrani dom in rod« ter D. Jenkov zbor ciganov iz spevoigre »Vračara« z orkestrom, vokalno pa E. Adamičevo »V snegu«, dve od M. Hubada harmonizirani narodni in Vodopivčev »Dobro ženo«. Orkestralne točke so bile bolj poljudne narave in še niso bile vse popolnoma naštudirane. Boljše je bilo petje, med mladinskimi so bile zlasti tri zadnje — srbske — izvrstno podane; pri slovenskih bi si želel več nežnosti. Mešani zbor je bil krepko strnjen in je prav dobro zvenel. Poleg šolskega orkestra in zbora je nastopil tudi mladi, nadarjeni goslač Uroš Prevorsek dijak VI b. gimn. razreda in hkrati konservatorist, ki je izborno zaigral Pugnani-Kreislerjev Preludij in Allegro. — 11. maja se je vršil Simfonični koncert češkoslovaške filharmonije iz Prage pod vodstvom g. Vaclava Talicha. Svetovno znani in neprekosljivi orkester je zaigral Jirakovo overturo »Shakespeare«, Vivaldijev »Concerto grosso«, Novakovo simfonično pesnitev »V Tatrach«, Martinujev »Le Bagarre« (Hrušč in trušč) ter Čajkovskega VI. simfonijo — Pathétique. Ta koncert je bil za Ljubljano glasbeni dogodek prve vrste. Vse točke, sama velika in izbrana dela, so bile vzorno in mojstrsko podane. Občinstvo je poslušalo, vživalo, se divilo in naslajalo. Orkestru in mojstru Vaclavu Talichu smo za obisk od srca hvaležni. Pridite še med nas! — 15. maja se je vršil komorni večer gojencev drž. konservatorija. Konservatorijski godalni kvartet, ki ga tvorijo sedaj Pfeifer Leon, Stanič Franjo, Šušteršič Vinko in Bajde Oton, je zaigral Mozartov kvartet v d-duru, št. 21 in Ravelov kvartet. Lipovšek Marijan, Pfeifer Leon in Bajde Oton pa so podali še V. Novakov klavirski trio »Quasi una Ballata« op. 27 (na čast V. Novaku ob njegovi 60letnici). Izvajanje, ki ga je pripravil kons. profesor Jan Šlais, je kazalo popolno umevanje umetnin, združeno z že precejšnjo zrelostjo v tehniki. — 18. maja je Krajevni odbor Rdečega Križa v Ljubljani priredil dobrodelni koncert. Nastopil je dijaški orkester na orglice, pevka gdč. Majda Lovšetova ob spremljanju konservatoristinj gdč. Silve Hrašovčeve; slovenski vokalni kvintet: gg. Stibernik, Jug, brata Petrovčič in Šulc. Za nameček je bil dan še Ruski ples, ki sta ga izvajala g. Peter Golovin, baletni mojster in gdč. Gizela Pavšič, članica baletnega zbora. Glasbeno vodstvo koncertnega dela je bilo v rokah g. kons. prof. Karla Jeraja.

II. Koncerti drugod. Pevski odsek Prosветnega društva v Trziču je priredil 19. marca pevski koncert v Trziču, 28. marca v Kranju. Oba koncerta je vodil trziški organist g. Martin Planinšek. — Mariborska Glasbena Matica je priredila v aprilu pevsko turnejo po Srbiji. Pela je v Skopljem, Kumanomem, Leskovcu in Kruševcu. — Pevski zbor frančiškanske cerkve v Ljubljani je koncertiral 12. aprila v Novem mestu. Na drugem mestu poročamo o tem koncertu podrobneje. — Gospa Pavla Lovšetova je s svojo hčerko gdč. Majdo koncertirala 17. aprila v Mariboru, 18. aprila v Celju. — Slovensko pevsko društvo »Maribor« je 12. aprila izvajalo v proštijiški cerkvi v Dravogradu P. H. Sattnerjev oratorij »Vnebovzetje B. D. M.« — Trio gospe Brandlove je nastopil 25. aprila v Mariboru. — V Celju se je vršila 26. aprila glasbena matineja. Sodelovali so gdč. Herta Arko iz Ljubljane, gospa Mirca Sancinova, g. Drago Sancin in g. Dušan Sancin. — 19. aprila se je vršil pevski koncert cerkvenih zborov zahodnega dela kranjske dekanije v Kranju. Zbori so peli že pri litanijah v cerkvi, nato pa v dvorani Ljudskega doma. Pred nastopom posameznih zborov je organizator vse prireditve, g. župnik Zabret iz Kovorja, pojasnil namen tega nastopa: naj bi bil namreč nekaka tekma zborov med seboj in naj bi jih spodbudil k večjemu napredovanju v pevski umetnosti. Nastopili so zbori iz Kranja, Šmartna, Predoselj, Kovorja, Križ, Podbrezj, Mavčič in Trziča. Vsak zbor je najprej zapel obvezno Kimovčevo »Molite angeli«, nato pa še dve poljubno izbrani pesmi. Združeni zbori, okrog 200 pevcev, pa so zapeli Mlinar-Cigaletovo »Ave Marija«. Prireditve je v splošnem prav lepo izpadla. — Isti dan je bil velik pevski koncert v Kamniku. Priredilo ga je Kamniško okrožje Pevske zveze. Nastopili so zbori iz Nevelj, Mengša, Homca, Radomelj, Kamnika, Doba in Moravč; kot

gosta sta sodelovala moška zbora iz Kamnika »Solidarnost« in »Lira«. Zbori so peli najprej sami zase, potem skupno. Skupno petje je vodil okrajni pevovodja šolski uprav. g. Ivan Primožič. Pred skupnim petjem je prof. M. Bajuk izrekel nekaj toplih besed o naši ljudski pesmi, kateri izključno je bil koncert posvečen. — 3. maja je bil III. javni nastop učencev glasbene šole v Ljutomeru. Isti dan je pelo pevsko društvo »Oljka« iz Celja v Gornjem gradu. — 9. maja se je vršil koncert pevskega zbora kat. prosv. društva v Celju. Premrl.

Dopisi.

Novo mesto. (Cerkvena produkcija Sattnerjevega zbora.) Po treh letih je vrli Sattnerjev zbor na belo nedeljo 12. aprila zopet posetil našo dolensko metropolo ter v tukajšnji frančiškanski cerkvi priredil dvojno zelo zanimivo cerkveno-glasbeno produkcijo. Udeležba je bila obakrat razveseljiva.

Ob 11 dopoldne je bila v samostanski cerkvi slovesna sv. maša, ki jo je pel novomeški g. prošt Karel Čerin. Pri tej priliki je Sattnerjev zbor ob spremljevanju orgel in orkestra proizvajal veliko Beethovnovi mašo v C-duru. Beethoven je zložil samo dve latinski maši: prvo v C-duru leta 1810., in drugo, »Missa solemnis« v D-duru leta 1819., ki jo je pred leti v koncertni dvorani proizvajala ljubljanska Glasbena Matica pod Hubadovo taktirko. Obedve spadati prav za prav v koncertno dvorano že zaradi njune izredne obsežnosti. Tudi v Novem mestu je trajala maša od 11 do 1/21. Ima pa tudi C-dur maša mnogo krasnih mest, ki pričajo dovolj o Beethovnu kot venkem ženiju. Pevski zbor je mašo izborno naštudiral in jo proizvajal z veliko lahkoto. Prav tako so se tudi orgle in orkester dobro prilagodili pevskega zboru, ako izvzamemo tu pa tam kako malenkost. Upoštevati je treba, da skupne vaje vseh sodelujočih ni bilo sploh nobene.

Daši se je glavna pozornost posvečala Beethovnovi maši, vendar ne smemo prezreti tudi impozantnega Greithovega ofertorija »Terra tremuit«, ki so ga zapeli po recitiranem nedeljskem ofertoriju. Sploh se je dopoldanska glasbena produkcija vobče izvršila prav dobro.

Za popoldne je bil cerkveni koncert nastavljen na 3. uro, a zaradi nekega velikega pogreba se je moral koncert prestaviti že na 2. uro. Pevci so imeli torej za obed in oddih na razpolago le slabo poldrugo uro, kar je po tolikem naporu bilo vsekako premalo.

Ker se je vršil koncert tudi v spomin 1700 letnice mučeniške smrti sv. Cecilije, je bila takoj prva popoldanska točka posvečena tej slavni zaveznici glasbe: »Slavospev sv. Cecilije«, koral iz 12. stoletja, ki ga je priredil italijanski glasbenik Gino Visona. Bil je to v resnici lep koralni spev. Neki g. pater, ki je sedel zraven mene, mi je po tej točki šepnil na uho: »Krasno! Vidi se, da je koral še vedno najlepša in najprimernejša cerkvena glasba.« Z zanimanjem smo poslušali na to p. H. Sattnerjevo odlično skladbo »Ognjišče ljubezni« za mešani zbor in odkester. Sv. Ceciliji je veljal tudi dvospev italijanskega skladatelja P. Dentella »Cantantibus organis«, ki sta ga občuteno zapeli gospodični Zupanova in Vedralova. Zelo ljubka sta bila »Kyrie« in »Benedictus« iz Beranove slovenske maše. Široko razpletena je bila Hummelova »Evharistična pesem« za dvospev, zbor in orkester.

Iz cerkvenega leta smo slišali jako lepo, p. H. Sattnerjevo božično »O polnoči«, Foersterjevo postno »Očitanje«, ki še vedno učinkuje; Premrlovo prikupljivo »Velikonočno«, ki so jo peli enoglasno in se je po svojem posebnem slogu na prvi mah reprezentirala kot Premrlova skladba; nadalje jako krasno Hochreiterjevo »Smeji se maj«, priljubljeno dr. Schwabovo »Zdrava Marija« in še eno Hueberjevo »Zdrava Marija«. Zadnja je bila p. H. Sattnerjeva »Vstal je Gospod«, ki jo je leta 1929. prinesel »Slovenec« kot velikonočno prilogo, a jo je

skladatelj za to priliko opremil s spremljevanjem orkestra. S to veličastno skladbo se je koncert lepo zaključil.

Splošen vtis koncerta je bil zelo ugoden. Da se je popoldne pri nekaterih glasovih kazala nekaka utrujenost, se nam ni čuditi. Orkester je tvorilo deset vojaških godbenikov Dravske divizije in precejšnje število domačih gospodov. Tudi orkester se je držal vobče prav dobro. Na orglah je spremljal g. Neffat povsem diskretno in gladko; posebno spretnost je pokazal tudi v izbiranju primernih registrov.

Največja zasluga pa gre g. dirigentu p. Hugolinu, ki je dopoldne in popoldne tako neutrudno vodil ves veliki pevski in godbeni aparat. Pokazal je iznova, da je kljub visoki starosti še vedno izboren dirigent. Bog ga nam ohrani tako čilega in delavnega še mnogo mnogo let!

Fr. Ferjančič.

Sele. (Ljudsko petje v Selah in na Koroškem sploh). G. urednik! Ker vedno šnofam po Vašem listu od kraja do konca, in ker se je ponovno priporočalo ljudsko petje, sem vas ubogal in poskusil¹. Z župnikom sva se dogovorila in sestavila spored, ki naj se oznanj s prižnice. Ta spored so oznanili v cerkvi osem dni prej, da so se ljudje mogli s potrebnimi molitveniki pripraviti. Boljše pevce smo postavili tisto nedeljo v cerkvi med ljudi, da za slučaj poloma krmarijo dalje, in tudi da izgleda bolj demokratično. Ko pozvoni zvonec k oltarju in je bil čas začeti blagoslovno pesem, sem s par akordi naznanil melodijo speva, za trenutek prenehal in začel igrati. No, skraja je bila pesem res enoglasna, na koncu pa že pet- ali šestglasna.

Da smo Korošci pevci, to morda veste; da pa nekako neradi pojemo enoglasno, tega pa gotovo ne². Naš harmonski obseg je: tonični, dominantni in subdominantni tri-zvok, dominantni septakord in kvartsekstni akord pred dominantno. V tej harmoniji je kokor veste, mnogo lukenj, in je treba, kjer je dosti ljudi, te luknje vse zamašiti in sicer v vseh višavah in nižavah.

Orglanje sem sredi pesmi opustil; saj ni bilo potrebno, ko je donela po cerkvi harmonija z nabitimi akordi, in je še kak posameznik na vsak način hotel najti še kako posebno luknjo; a ker je ni bilo zlahka dobiti, jo je iz mržnje ubral oktavo više, da je tako prišel na svoj račun. No, meni je bilo vseeno všeč, in vsak mesec jo tako »furamo«.

Poznam nemara vso spodnjo Koroško, in če imajo kje ljudsko petje, bo gotovo enako izpadlo, to se pravi: začne se pesem res enoglasno, toda proti koncu se med potom vedno širše komponira, do mogočnega sklepa. Tudi jaz sem pri kraju. Zelel bi le, da vi fizikarji, fonetikarji, pedagogi in kar vas je te vrste glasbenikov, poveste svoje mnenje, kako bi nas namreč spravili v enoglasje.³ Ako pa vam je tako prav, kakor smo začeli, bomo pa tako nadaljevali.

Simon Kozian.

Čukarica pri Beogradu. Preč. gosp. urednik! Nikar ne mislite, da sem pozabil na Vaš list. Toda prvi dan, ko človek pride na noyo mesto, ne more kaj objektivnega poročati. Sčasoma marsikaj drugače sodi, kot je v začetku.

Na naši župniji Čukarica, pičlo uro iz Beograda, smo si pozidali cerkev jeseni 1929. Za »zbobnanje« spretni g. župnik Andrej Tumpej je že takrat pobral na vse vetrove raznešene pevce in pevke v okolici. Požrtvovalni orožnik Ferdinand Šilih je potem zbor učil v poznih večernih urah, v trudu in znoju, pa tudi v prahu in blatu. Ravno operni pevci niso bili; zato si lahko mislite, da ni bilo vse na višku. A začetek je bil le, Bog je bil vesel trudov in ljudje poštene pesmi, ki je v teh krajih že niso čuli, odkar so v Srbiji.

Oktober lanskega leta so delo odkazali meni.

¹ Prav ste storili. Čast Vam! Naj bi Vas še mnogi posnemali! — Urednik.

² Tudi to vemo; saj je še pri nas tako. — Urednik.

³ Ni Vam treba peti enoglasno, saj smo že ponovno poudarjali, da je ljudsko petje lahko tudi večglasno. Glavno je, da vsi pojo. In to se pri vas, kakor poročate, godi v visoki meri. Le tako nadaljujte! — Urednik.

Kako se vadimo in shajamo pozno zvečer, mi ni treba popisovati. Kdor ve, kako je z delavstvom, ve tudi, kako težko je zadeti za nje pravi čas. Še težje pa je pri nas, ker je zbor jezično, stanovsko in versko tako različen. Glejte sliko naše fare:

Sopran: 1. dijakinja trgovske šole, Korošica; 2. akademičarka od Ljutomera; 3. delavka v markarnici, Kranjica; 4. več slovenskih usmiljenk.

Alt: 1. mažarsko dekle, ki nekoliko razume srbsko; 2. tipična Beograđanka, ki je z vso družino prešla iz beograjske mase do spoznanja; 3. več usmiljenk.

Tenor: 1. uradnik, pravoslavne vere, domačin; 2. mizarski pomočnik, pravoslaven, domačin; 3. težaški delavec, na vse strani nesrečen, ki se od daleč približuje zopet k veri, ki so mu jo zmešali; 4. kakor prejšnji: Istrijan. Delavec pri šlepih na Savi.

Bas: 1. naš Franjo, dober fant, kovač z globokim »C«; doma je iz Kraljevice; 2. Tomo, Hrvat, mlad kovaški delavec pri šlepih; ta je pa zato še bolj naš, ker gre edini od moških doslej k zakramentom; 3. moja izpeta malenkost.

Tu in tam dobimo kake goste. Saj veste, kako je cerkveni pevec v tujini vesel, če more kje na kor.

Ta naš »veliki« zbor poje tako pisano, kakor je sam ves pisan: prav po jugoslovansko. Kar jim dam, pa radi pojejo. Največ znamo slovenskih, ker so najlepše, največ jih je in note imam zanje. Nekaj tipičnih časovnih smo vzeli iz hrvaškega s srbsko izgovorjavo. Nekaj sem jih pa že skoval sam po tukajšnji govornici na naše slovenske ljudske melodije. One kratke pesmice v moji novi zbirki »Mati objokanih« so skuhane za naš revni zborček in tukajšnji glasbeni čut. Latinščine ne poznamo na koru.

Farni zbor poje pri farni maši ob nedeljah in zapovedanih praznikih ob devetih.

Pri drugih pobožnostih in pri sedmi sv. maši pa poje »mladinski zbor«. Ta je naše veselje in upanje. Imeli smo nekaj časa med njimi tudi dečke, gimnazijce, pa jih sport zmoti, da niso za resno delo. Vse drugo jih veseli, petje ne. Pa tudi preveč so ti kampilci zbrihtani, čeprav še niso zmutirali. Smo pač pri Beogradu. Zato vežbam kakih deset deklic. Imajo krepke deške glasove. Človek ne bi verjel, da jih je le deset, kadar pojejo. Toda pesem ne sme preko »d«. Hočejo peti više v sopransko višino, pa to ni njih pravi glas. V pravi legi se nič ne utrudijo. Prav za take čmrle je prišla na svet iz moje nove zbirke št. 1., 6., in 7. Četrto pa poje naš »Marijin vrtič« kot svojo himno. Mali pojejo seveda vse enoglasno. Domačini so vzgojeni na enoglasno turško zavijanje in jokanje. Bolj »otmeni« pa so že iz gramofonov obliznili nemške in italijanske trole in foke...

Vpeljavam tudi ljudsko petje. Izbrano pesem naučim najprej mali zborček, potem farni zbor in še šolarje v zvezi s krščanskim naukom. Bog ne daj, da bi mi kdo pri tem vzel v roke kake note! Skusil sem, da so note smrt za splošno petje. Kakor hitro nima not, pa tudi poje ne več, čeprav zna. Pač pa jim v začetku dam v roke na pisalnem stroju razmnoženi tekst. Pozneje z otroci tekmujem, kdo je bo že več na pamet ponovil. Če starejši ne znajo, pa jih brihtne glavice potegnajo za seboj. Taka pesem ostane človeku v krvi, če jo je vsaj parkrat že na pamet prepel. Zato mora biti pa besedilo res naravno in smisel kitic logičen. Moderne »uganke« niso za cerkev, še manj pa za neučnega človeka.

Bi imel še marsikaj prav zanimivega povedati iz teh krajev, kako peljejo naša glasbena pota. Pa boste že razumeli, če Vam raje »malu priču« povem:

Mama so glasno rekli Jožku: »Na kolo! Pa po »Slovenca!« Med tem pa je že Vinko pograbil kolo...

Mi pa raje bolj na tihem —, da nam Vinko kolesa ne prevzame ali celo ne prebode. Pozdravljam vse sodelavce in prijatelje!

Vaš A. Mav.

Dunaj (župnija sv. Jakoba v XXI. okraju). Že dve leti ni bilo od tu nikakega poročila. Tudi sedaj ne bom poročal kaj posebnega. Le par stvari. Latinskih maš izvajamo mnogo, spremenljive speve pa večinoma recitiramo. Tudi ofertorij se večkrat recitira, in potem poje ali kaka nemška pesem ali pa kak Ave Maria. Gradual in

ofertorij od dotičnega dne se pojeta malokdaj. *Pevski zbor obstoji iz 20 ženskih in kakih 14 moških glasov. Orkester, ki sodeluje, je navadno premočan. Posebno močni so rogovi in pozavne; tulijo vam kakor za sodni dan, tako da se začno električne luči tresti. O koralu ni duha ne sluha, niti o starem niti o novem.

Glede ljudskega petja se mi zdi, da boste na Slovenskem Nemce oziroma Dunajčane kmalu prekosili. Kaj pa poje tukaj ljudstvo? Dve adventni pesmi, dve božični, 8 Marijinih, štiri nemške maše, 8 blagoslovnih, dva Tantum ergo in zahvalno pesem. 30 pesmi poje ljudstvo; to je vse tukajšnje ljudsko petje. Berem »Cerkveni Glasbenik« in vidim, da ljudsko petje v Slovencih zadnji čas zelo napreduje; sicer še ne povsod, a v mnogih krajih. Seveda je z ljudskim petjem mnogo truda, a vztrajnost rodi sadove. Tu na Dunaju bi za ljudsko petje lahko storili še mnogo več, zlasti ker je med ljudstvom mnogo pevsko in instrumentalno izvežbanih moči. Pa gg. glasbeniki, ki se jih ta stvar tiče, imajo preveč drugega opravila, za ljudsko petje pa premalo smisla. Toliko za danes.

Bernard Pirnat.

Cerkev sv. Jožefa v Ljubljani. — Nekaj let je že preteklo, odkar nisva o najinem delovanju v tej cerkvi poročala; storiva to sedaj. Med tem časom smo se naučili (lansko leto) Premrlovo mašo sv. Jožefa in jo 4krat izvajali z orkestrom. Prvič na praznik sv. Jožefa 19. marca ob navzočnosti skladatelja. Nekako s strahom smo se jo pričeli učiti, ker to je skladba svoje vrste. Vendar smo se jo sedaj tako naučili, da jo izvajamo z lahkoto in veseljem ob največjih praznikih. Po prazniku sv. Jožefa smo pridili čajanko; povabili smo msgr. Premrla, ki se je našemu povabilu prijazno odzval, zbor se je pa čutil ob obisku zelo počaščenega. — Letos 13. februarja smo ustanovili Cecilijino društvo za cerkev sv. Jožefa. Vlada je naša pravila odobrila in potrdila, sedaj je društvo v polnem cvitu. Za predsednika je bil izvoljen č. g. superior jezuitskega kolegija in predstavnik cerkve Franc Tome, podpredsednica ga. Mara dr. Sajovic, blagajnik č. g. p. Viktor Kopatin, tajnik pevovodja Anton Lavrič; Bog blagoslovi novo društvo. — Harmonij za tako veliko cerkev ni več zadostoval, dasi ima dva manuala in pedal. Črnuška cerkev si je omislila nove orgle, cerkvi sv. Jožefa pa ponudila nakup starih orgel. Cerkveno predstojništvo je po nasvetu č. g. dr. Kimovca po ugodni ceni kupilo stare črnuške orgle, ki so bile v cerkev sv. Jožefa pripeljane 13. aprila v ponedeljek po beli nedelji. Orgl. mojster g. I. Jenko je orgle postavil, kričečo kvinto nadomestil z milejšo superoktavo in jih boljše intoniral. Tudi pedal je napravil nov. Orgle je izdelal bivši orgl. mojster I. Rojc v Podbrezju l. 1856. Imajo 9 pojočih spremenov in pedalni sklep in 1 manual. Pozneje jih je predelal sloveči orgl. mojster ljubljanski, Franc Goršič. — V manualu pojo sledeči registri: mikstura 2× principal 8', salicional 8', burdon 8', flavta 8', oktava 4', superoktava 2', v pedalu: subbas 16' in vijolončelo 8'. V nedeljo 26. aprila, na praznik varstva sv. Jožefa, so te orgle lepo ovenčane in nanovo prepleskane pri 6. maši v tej cerkvi prvič v božjo slavo zapele. V pridigi je č. g. p. Lederhas lepo omenil pomen orgel, zlasti cerkvenega petja, in vabil vernike, da pristopijo k Cecilijinemu društvu kot podporni člani, ali se odzovejo s primernim denarnim zneskom. Tako lepo še nisem slišal raz prižnice govoriti o pomenu cerkvene glasbe. To naj bi se vsaj enkrat na leto po vseh cerkvah zgodilo. Ljudje bi imeli gotovo več zanimanja za cerkveno petje, pevci pa več veselja. Govor je imel lep uspeh. Verniki so še isti dan prinašali po lastni možnosti prispevke in število podpornih članov Cecilijinega društva se je zvišalo. Ta dan je bil za cerkveni zbor svečan praznik. Ob 8. uri pred slovesno mašo smo zapeli Cigaletovo pesem sveti Ceciliji, pri maši smo izvajali Premrlovo mašo sv. Jožefa z orkestrom, za ofertorij pa Wagnerjev »Jubilate«. Na tem koru je prijetno delovati. Gg. patri imajo pravi smisel za cerkveno petje, da malokje v naši škofiji tako. Cerkev rada nabavlja notni material in veliko žrtvuje letno za kor. Ko sem nekoč predložil večji račun za pevece in note in pripomnil da je to precejšnja vsota, mi pravi g. superior: »za božjo čast ni nič preveč«. Zato pa ima človek veselje, ko vidi toliko pravega umevanja. — Zbor šteje: 7 sopranov, 6 altov, 3 tenorje in 4 base. Pevci radi prihajajo k vjam, ki jih imamo tudi več. —

Orgle se kaj lepo spajajo s slogom cerkve in je pogled na kor prav lep, ker izpolnujejo sicer tisto dolgočasno prazno odprtino. — Odslej te orgle, kolikor jim je mogoče, vršijo svojo vzvišeno nalogo, dokler jih ne bo sv. Jožef zamenjal z večjimi in močnejšimi, kar naj bi se kmalu zgodilo.

Ana Lavrič,
organistinja.

Anton Lavrič,
pevovodja.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Glasbene priloge Sv. Cecilije za leta 1927., 1928., 1929. in 1930. Uredil Franjo Dugan. Tisk nadškofijske tiskarne v Zagrebu. — S posebnim zadovoljstvom sem še enkrat prelistal priloge Sv. Cecilije zadnjih štirih let. Lepo skupaj zbrane v elegantnem zvezku napravijo res ugoden vtis; bodisi vsebina, bodisi zunanja oprema, oboje je tako, da se lahko pokaže. Z enakim zadovoljstvom jih gotovo gleda njihov urednik, ki vidi v njih svoje lastno delo, smotreno organizatorično delo za hrvatsko cerkveno glasbo. To delo Sv. Cecilije je bolj velikopotezno in idejno kot praktično, zato večini korov zbirka ne bo tako sijajno služila kot bo izbranejšim, kajti vsak uvideven pevovodja raje prepeva z navadnimi peveci preproste pesmi, le z izurjenimi si upa boljše. So tudi lažje pesmi vmes in popularno učinkovite, vendar se lahko reče, da se nahaja v Duganovih zbirkah in v tem, kar on sprejme in uredi, vedno nekaj ekskluzivnega aristokratizma. Pravim ekskluzivnega, ker ali zahteva več kot običajnih tehničnih sposobnosti, ali ker zahteva neko skladnost in enakost estetskega pojmovanja; in drugič aristokratizma, ker se ne da tajiti, da bi v teh stvareh ne bilo nekaj izbranega, premišljenega in tehtnega. Dugan s svojo umetnostjo in umetnostnimi nazori ni zato, ker je konservativen, v zmoti, vseeno ali se očita prilogam regresivnost, vseeno ali se urednik tudi sam ne mara šteti med moderne. Pa to je tako že minilo. Sveta Cecilija se je med tem dobro uveljavila in je postala deležna vseobčega priznanja. Glasbeni urednik, kakor kažejo priloge, je postal širokogruden in če sam toliko ne išče problemov, pusti, naj jih iščejo drugi; vesel pa je in veliko mu je na tem, da v njegovi Ceciliji odmevajo hrvatski, in sicer stari toni. Koral, s katerim ima kot organist zagrebške stolnice stalne žive stike, mu je prešel v meso in kri, ga je vsega prepojil. Kadar sklada, je njegova tvorčnost vendar individualna in močna, tako da častljiva starina pod njegovim peresom vedno oživi. Imenitnejše so njegove izrazito kontrapunktične skladbe, v katerih z izbranimi temami mojstrsko operira. Rad in uspešno se bavi s harmonizacijo ljudskih napevov in ko doda često še orgelske uvode, pokaže na ta način vrednost in umetnostno osvetli lepoto sicer preproste melodije. Sme se reči v tej zvezi, da je postal celo koral šele po geniju Palestrinca in drugih umetnostno zavestno dogmatiziran. Duganova absolutna melodija je vsekakor manj razvita in skladbe te vrste so pri njem redke. (Na tej točki se vsiljuje primerjanje zagrebskega organista-skladatelja z ljubljanskim; pri obeh, pri Duganu in Premrlu, bi se dalo pokazati na ugodne posebnosti in razlike.) Himna na čast sv. Cirilu in Metodu je dovolj značilna s svojim izčiščem v harmonijah in s kratkimi, harmonično pogojenimi melodičnimi stavki; dosledni premori bi skoraj motili, ko ne bi vedeli in čutili, da je tudi v tem slovesnem kadenciranem napevu isti Dugan, z vso dušo, ali še bolj z vso tehniko pri svojih vzorih. Spomniti je treba samo na kak Bachov homofoni koral, ali naj kaj podobnega s področja stare katoliške glasbe. Ne samo njegove, tudi sicer, takoj se vidi, so mnoge hrvatske skladbe za cerkev, celo svetne, stvorjene bolj po idealu takih koralov kot po idealu poznejše pesmi. Toda ista nemška zemlja, ki je rodila Bachove korale, je rodila pozneje novo pesem (mogoče da v dobi dekadence) — tako menda tudi hrvatsko ljudstvo rado sliši kdaj še drugačno pesem. Reči pa je treba, da je v tem načinu komponiranja, v kolikor je pristno, nekaj zdravega, v tem primeru toliko bolj, ker v hrvatskem narodu koral še živi. V sličnih kulturnih prilikah je

nastala nekdanja Bachova fuga, in še prej cerkvena polifonija. Morda nastane tudi na našem jugu kaj podobnega v poznih stoletjih.

Krog sotrudnikov skladateljev v teh letnikih je precej kozmopolitski, za to zna skrbeti kanonik Barle. Vendar tvorijo jedro in ga tvorijo častno Hrvati, poleg velikih še vrsta mnogo obetajočih mlajših (s. Kozinović, Lovrić, Crnkovački).

Zvezek, 100 strani po obsegu, z 59 skladbami, je v vsakem oziru zanimiv in poučen. Za naše pevovodje in za naš okus nudi veliko novega, tudi tujega. Vendar skladbe toplo priporočam. Zdelo se bo marsikomu, da je zadel ob trdo grudo, toda naj izbere globlje in našel bo zlate žile, za kar jamčijo Dugan (Tebe, Boga hvalimo, Offertorium in Dominica X. post Pentecosten), Širola (Introitus de communi Doctorem), Odak (Se jefej veliki — Ecce sacerdos magnus) in še drugi. Ostali hrvaški skladatelji, ozir. skladateljice so: Dugan ml., Glibotić, Kolb, s. L. Kozinović, Lovrić, Lučić, Pokaz, Taclik, † Trišler, Canjuga, Crnkovački, Medřicky, † Pokorni, Špoljar, Vrutický, s. T. Fosić, Brajša-Bašan, Homen, † Juratović, Matz, Preprek, Zaninović. Nemec je Griesbacher. Slovenci so: Mlinar-Cigale, Železnik, † Belar, Premrl.

Josip Klemenčič.

Trije spevi za javno božjo službo. Pridi, sveti Duh, Pridi, Stvarnik sveti Duh. Hvalnica — 150. psalm. Odgovori s spremljevanjem za a) Pridi, sveti Duh; b) Pridi, Stvarnik sveti Duh; c) Tebe Boga hvalimo; d) Molitev za sv. Očeta; e) za kralja ozir. kraljico; f) Pokropi me; g) V zakramentu vse sladkosti, zložil dr. Fr. Kimovec. Z dovoljenjem knezoškofijskega ordinariata v Ljubljani z dne 12. nov. 1930, št. 4758. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1930. Tiskala Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. Cena partituri 15 Din, glasovi po 3 Din. — To zbirko moramo prav toplo priporočati, ker nam podaja zopet nekaj zelo potrebnih in praktičnih spevov za javno službo božjo, pri kateri pridejo sedaj po nedavno izdanem novem škofijskem molitveniku ti spevi v domačem jeziku v poštev. Spevi so prav za prav štirje, ne trije, ker je spev »O pridi, Stvarnik sveti Duh« uglasben dvakrat, prvič za eno- ali dvoglasno petje, drugi pa za enoglasno petje ali za zbor. Prvi trije so novi, izvirni, zloženi v vzornem, vseskozi izčiščenem in kar najbolje pevnem slogu, Hvalnica je pa ponatisnjena iz že znane zbirke v čast Srcu Jezusovemu. Jako dobrodošli bodo vsakemu organistu priloženi odgovori za razne obredne prilike. Organisti se iz teh harmonizacij odgovorov lahko uče, kako naj sploh razne liturgične, tudi mašne odgovore harmoniziramo. Sklep harmonizacije odgovorov na strani 10. je nekoliko prost, nadaljni so vsekako boljši in priporočljivejši. Pri molitvi za sv. Očeta je izpadlo začetno besedilo odgovora: »Ohrani ga, Gospod, poživljaj in osrečuj ga na zemlji«. Prav v tem odgovoru mora nota f pri »in ne daj v roke njegovih sovražnikov« biti eis, kakor je skladatelj pravilno zapisal pri odgovoru št. 7 na strani 13. »In moj klic na pride k tebi«. Zbirko vsem organistom najtopleje priporočam.

St. Premrl.

Razne vesti.

Dva škofijska jubileja. Goriški knezonadškof dr. Frančišek Borgia Sedej je praznoval nedavno 25 letnico škofovanja v Gorici. Mariborski knezoškof dr. Andrej Karlin pa 20 letnico, odkar je škof. Obema tudi za cerkveno glasbo prezaslužnima visokima jubilarntoma najspoštljiveje čestitamo. Bog ju ohrani Slovincem še leta in leta!

Umrli so zadnji čas hitro eden za drugim organisti: Franc Breskvar 18. marca 1931 v Domžalah. Peter Strniša 6. aprila v Sremski Mitrovici, Alojzij Čander 12. aprila v Krškem, in Florijan Veninšek 16. aprila na Rečici ob Savinji. Naj počivajo v miru!

Sprejemni izpiti v orglarski šoli v Ljubljani bodo 30. junija. K sprejemu od devetih dopoldne dalje je treba prinesiti rojstni list, zadnje šolsko spričevalo in izkaz navedenosti od župnega urada.

Zagrebski godalni kvartet je koncertiral 6. aprila na Dunaju.

Simfonijo (I.), ki jo je zložil jugoslovanski skladatelj Josip Mandić, so izvajali 23. marca v Zagrebu. Tu, kakor že prej v Pragi in v Nemčiji, je dosegla popoln uspeh.

Na koncertu Češke Filharmonije, ki ga je prenašal praški Radio, so izvajali dne 11. marca med drugimi skladbami tudi Slavko Osterčev koncert za gosli in komorni orkester.

Prva izvedba L. M. Škerjančeve nagrajene skladbe »Preludio, Aria e Finale« je bila 7. aprila v Zagrebu.

O ruskem skladatelju Modestu Musorgskem, čigar 50 letnico smrti obhaja letos glasbeni svet, je predaval 27. aprila v pevski dvorani Glasbene Matice v Ljubljani ruski univ. prof. Ljapšin.

V ljubljanski operi so bile v sedanji sezoni do sedaj izvajane sledeče opere: 1. ruske: Borodinov »Knez Igor« (nova), Čajkovskega »Evgenij Onjegin«, Musorgskega »Boris Godunov« in Rimskega Korzakova »Snegurka« (nova); 2. češki: Smetanova »Prodana nevesta« in Weinbergerjev »Švanda dudak«; 3. hrvatski: Šafranek-Kavičeva »Hasan-aginica« in Zajčev »Nikola Šubić Zrinski«; 4. slovenska: Foersterjev »Gorenjski slavček«; 5. nemške: Wagnerjev »Lohengrin«, »Valkira« in »Večni mornar«, Lortzingov »Car in tesar«, Mozartova »Cosi fan tutte«; 6. francoske: Gounodov »Faust«, Massenetov »Werther«, Thomasov »Mignon«, Offenbachove »Hofmanove pripovedke« in Charpentierova »Luiza«; 7. italijanske: Puccinijeva »Madame Butterfly«, »Boheme« in »Tosca«, Verdijeve »Trubadur«, »Moč usode«, Rigoletto« in »Aida«. Izmed operet so bile dane kot novitete: Straussova »Vesela vojna«, Audranova »La mascotte«, Millöckerjev »Dijak prosjak« in slovenska izvirna Šivicova »Prešmentana ljubezen« na besedilo Maksa Simončiča. Nekaj kratov je bil izvajan tudi Šafranek-Kavičev balet »Figurine« in otroška opera »Nina nana, punčka moja« italijanskega skladatelja Pratelle. K opereti »Prešmentana ljubezen« s prav dobro, skoraj komorno in povsem užitno glasbo konservatorista Pavla Šivica, a s semtertje malo pretiranim dejanjem pripominjam, da je preveč natrpana s plesi. Tudi kostumi plesalk niso vedno neoporečni. — Vobče so bila izvajanja v operi razmeroma prav dobra, k čemur so pripomogli predvsem ravnatelj Polič in kapelniki: Neffat, Štritof in dr. Švara, dalje solisti: pevke Gjungenac-Gavella (izvrstna nova moč), Majdičeva, Thierry-Kavčnikova, Poličeva, Ribičeva, Kogejeva, Španova, Ramšakova in druge; pevci: Gostič, Kovač, Marčec, Sancin, Križaj, Zupan, Janko, Rumpelj, Grba, Mohorič in drugi. V tej sezoni smo imeli obilico gostovanj. Kot goste omenjam zlasti gospo Gjungenac-Gavella, ki je bila tekom sezone stalno angažirana, gospo Juranič, gospo Oberwalder, g. Stjepnovskega, Wraga, Baklanova, Popova, Adrijana, Rijavca, Betteta, Šimenca. Zbor se po večini dobro drži, enako orkester. Plese vodi g. Golovin, za dekoracije skrbi g. Uljanišček. Samostojno je nastopila v operi dunajska opereta, ki pa v bodoče lahko izostane. Razen tega so se vršili razni tuji baletni nastopi. Tuintam so se v opernem gledališču vršile izredne, bodisi domače (»Slehernik«), bodisi tuje dramske predstave. — V drami so bile dane mnoge odlične novitete. Dramsko igravno osebje zasluži vso pohvalo; tudi napreduje od leta do leta. G. Levar je pravi mojster v svojih težkih in napornih vlogah. Dobro mu stoje ob strani tudi ostali, večinoma rutinirani igralci in igralkе z gospo Nablocko, gospo Škerlj-Medvedovo, gospo Marijo Vero in gdč. Šaričovo na čelu.

Darovi za »Cerkveni Glasbenike«.

Brezalkoholna gostilna v Ljubljani 500 Din; po 60 Din: g. Franc Jenko, izdelovatelj orgel v Št. Vidu nad Ljubljano, g. Franc Bernik, župnik in duh. svetnik v Domžalah, župni urad v Domžalah; po 30 Din: g. Anton Kosi, šolski ravnatelj v pok. v Središču; po 20 Din: g. Jože Ferkulj, kaplan v Poljanah nad Škofjo Loko, gospa Posch-Dogan v Ljubljani, g. O. Fra Ivo Bronić, župnik v Slivnem, g. Josip Centič, šolski

upravitelj v Rogatcu, g. Jože Gašperšič, ravnatelj žebljarske zadruge v Kropi, g. Martin Planinšek, organist v Tržiču; po 15 Din: g. Franjo Cimerman v Kranju; po 10 Din: g. Pavel Gorjup, učitelj v pok. v Ljubljani, g. Alojz Krajnc, mestni tajnik v Slovenj-gradu, g. Jože Jagodic, ravnatelj škof. pisarne v Ljubljani, g. Emil Vidrih na Sušaku, g. Anton Grum, organist in knjigovodja na Vrhniki, g. Anton Skubic, župnik v Gor. Logatcu; po 5 Din: gdč. Josipina Dolenc, konservatoristka v Ljubljani. — Vsem p. n. darovalcem se najlepše zahvaljujemo in Bog povrni! — Nadaljni darovi. Po 50 Din: g. David Doktorič, ekspozit v Sp. Brniku pri Kranju; po 35 Din: gdč. Minka Zacherl, strokovna učiteljica v Mariboru; po 25 Din: g. Anton Bižal, organist v Gorjah; po 20 Din: gdč. Vida Rudolf, strokovna učiteljica v Ljubljani, g. P. Kosto Seljak, frančiškan, pevovodja na Kuni; po 15 Din: g. Josip Kelvišar, organist na Jesenicah; po 10 Din: župni urad na Vrhniki; g. Luka Kramolž, učitelj petja na realki v Ljubljani; župni urad na Homcu. Hvala vsem!

Darovi za orglarsko šolo v Ljubljani.

Brezalkoholna gostilna v Ljubljani 500 Din; Hranilnica in posojilnica v Gorjah 300 Din; po 100 Din: Hranilnice in posojilnice: v Šmartnem pri Litiji, v Cerkljah pri Kranju, v Selcah nad Škofjo Loko, v Šenčurju pri Kranju in Ljudska hranilnica in posojilnica v Škofji Loki; po 50 Din: Posojilnica v Kranjski gori, Hranilnica in posojilnica v Sostrem; po 30 Din: Hranilnica in posojilnica v Planini pri Rakeku; po 25 Din: g. Emil Vidrih na Sušaku. — Najtopleje se vsem zahvaljujemo. Posebej se še zahvaljujemo g. Alfonzu Brezniku, trgovcu z glasbili v Ljubljani, ki nam je pri računu za večjo popravilo pri klavirju in več drugih popravil odpisal 2450 Din. — Nadaljni darovi. Ljudska posojilnica v Ljubljani, 1000 Din; Hranilnica in posojilnica v Stari Loki, 150 Din; po 100 Din: Hranilnici in posojilnici v Tržiču in na Vrhniki; Kmetška hranilnica in posojilnica v Radovljici 20 Din. Hvala vsem skupaj!

MALI OGLASI.

△ **P. Kosto Seljak**, frančiškan in pevovodja na Kuni (Dalmacija), ima še več izvodov **P. H. Sattnerjeve** »Assumptio B. M. V.« Kdor si želi to skladbo nabaviti, naj se obrne na g. Seljaka.

△ **Predstojništvo nove cerkvice sv. Petra v Beogradu** bi rado organiziralo nekaj petja pri službi božji. V to svrho rabi cerkvene muzikalije. Kdor bi imel kaj not odveč, prosimo, naj jih pošlje na gornji naslov. In če ima kdo kak že rabljen, ne predrag harmonij, in bi ga hotel prodati, naj sporoči ali na gornji naslov ali upravi »C. GL«

Tiskovni pogrešek.

V zadnji številki naj se v opisu »† Prelat Lesar — prijatelj cerkvene glasbe« na strani 50. v 4. vrsti čita: Lesar in Frančišek Lampe, ki je bil v šoli eno leto za Lesarjem, sta na alojzijeviškem koru krasno pela bas.

Današnjemu listu je priložena glasbena priloga (4 strani), ki prinaša **Jožeta Rozmana mešani zbor** »Sv. Alojzij«, **dr. Frančiška Kimovca mešani zbor** »Sv. Peter in Pavek« in dva evharistična speva **Josipa Šterbenca**. Posamezni izvodi po 1 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravnništvo: **Pred Škofijo 12/I.** Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj **Stanko Premrl** v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani **Karel Čeč**.